nummer 123

DE SNEUPER

losse nummers € 3,95

Officieel orgaan van de
Historische Vereniging Noordoost-Friesland

OLIEHANDEL OP DE KOOTEN

LOUW PETROLEUM

jaargang 29 nr. 3 SEPTEMBER 2016

FOTO OMSLAG: COLLECTIE MATTIE BRUINING

4

7

8

10

16

22

26

COLOFON

redactie

Warner B. Banga Dokkum
Nykle Dykstra Leeuwarden
Piet de Haan Dokkum
Lisette Meindersma Burgwerd
Jacob Roep Hollum (Ameland)
Hans Zijlstra Amsterdam

opmaak

Warner B. Banga

correspondentie

uitsluitend via: Brokmui 62
9101 EZ Dokkum

kopij

via e-mail: [redacted]

website

www.hvnf.nl

weblog

http://sneuperdokkum.blogspot.com

© Niets uit deze uitgave mag zonder toestemming van de redactie worden overgenomen.
De Historische Vereniging Noordoost-Friesland is een Algemeen Nut Beogende Instelling.

prijs losse nummers € 3,95
(exclusief porto)

DE SNEUPER

nummer 123

Officieel orgaan van de Historische Vereniging Noordoost-Friesland te Dokkum

negenentwintigste jaargang nr. 3
september 2016
verschijnt in maart, juni,
september en december
in een oplage van 650 exemplaren

INHOUD

5	**REDACTIONEEL**	WARNER B. BANGA
6	**LEDENNIEUWS 2016-03**	JOHANNES DIJKSTRA
7	**VAN DE BESTUURSTAFEL**	GOSSE BOOTSMA
	HISTORIE & STREEKGESCHIEDENIS	
10	NICOLAAS TADEMA: *VOC-opperhoofd in India*	HANS ZIJLSTRA
15	DE TRIEMSTER POLDERMOLENS	JACK BOERSMA
20	BROEIHOKKEN IN NOORDOOST-FRIESLAND	GERRIT HERREMA
22	OPHEFFING VAN 'BUITEN DE WOUDPOORT'	IJDE HAAKMA
25	RAADSELS ROND DOKKUMER BALANSEN	IHNO DRAGT
	GENEALOGIE & FAMILIEGESCHIEDENIS	
8	LOUW PETROLEUM	MATTIE BRUINING
16	DE BUWALDA'S VAN DOKKUM	ANDRÉ BUWALDA
26	FRIESE PERIODE FAMILIE ZIMMERMAN	LISETTE MEINDERSMA
	RUBRIEKEN & COLUMNS	
4	COLUMN: *Je mutte mar hoare...*	IHNO DRAGT
18	VELDPOST WOI: *Uit het zuiden weinig nieuws*	HILDA BOUTA
19	HERALDIEK: *wapens Lioessens & Metslawier*	RUDOLF J. BROERSMA
	DIGITAAL & ACTUEEL & VARIA	
30	DIGITAAL VERHAAL: *digitale connecties*	HANS ZIJLSTRA

SIGARENDOOS

HISTORISCH CITAAT:

Dronkenschap

beneemt	*verteert*	*krenkt*	*besmet*
verstant	***rijkdom***	***'t lichaam***	***de ziele***
behout	*vermeert*	*sterkt*	*bevrijt*

Soberheit

op een Bordtie tot Dockum

DE GEVAREN VAN HET BESTAAN

door IHNO DRAGT

FOLDER VAN DER MEIJ DOKKUM ASBESTFABRIEK

ASBEST

Hebt u weleens een asbestsanering meegemaakt? Tsjonge, wat een circus levert dat op: mannen in witte pakken, hermetisch afgesloten ruimtes, douches, enorme afzuigapparaten die de stoppen doen springen. In de kelder van het Admiraliteitsgebouw werd asbest ontdekt. Deze ruimte heeft het museum in gebruik als opslagruimte en timmerwerkplaats, maar oorspronkelijk zaten hier de verwarmingsketels van het gebouw. En zoals vroeger gebruikelijk was, ik geloof zelfs voorschrift, waren plafond en de twee deuren aan de binnenkant van de ketelruimte voorzien van platen asbest. Een enkel plaatje wilde ik er wel even zelf afhalen voor de gemeente: ik scharrel hier per slot van rekening al 35 jaar rond, dus als het kwaad kan, dan is dat al geschied. Maar dat mocht niet. Van het ene moment op het andere was de kelder verboden terrein, levensgevaarlijk, en met rood-witte lint afgezet. Thuis mag je een kleine hoeveelheid asbest wel zelf verwijderen, maar in een overheidsgebouw dus niet. Het is een voorbeeld van een dubbele moraal bij de overheid, die mij blijft verbazen. Beter laat dan nooit, maar arbeidsinspecties in binnen- en buitenland wezen al in de jaren 30 op de gezondheidsgevaren van asbest. Nog een voorbeeld: tabak wordt wel beschouwd als het dodelijkste consumentenproduct dat ooit is ontwikkeld, maar is desondanks volstrekt legaal. Dan is het plotsklaps weer je eigen verantwoordelijkheid.

VEELZIJDIG MATERIAAL

Er was een tijd dat plaatmateriaal van asbest 'as bêste' uit de bus kwam. Het was goedkoop, licht en brandwerend: die laatste eigenschap hadden ze in de oudheid al ontdekt. Het 'steenvlas' kon zelfs geweven worden, vooral voor brandwerende pakken. Na 1900 nam het gebruik ervan enorm toe. Van gevaar was men zich niet bewust; afval met asbest werd zelfs gebruikt als wegverharding. De firma Van der Meij in Dokkum affiicheerde zich als Neerlands eerste fabriek van bloembakken van asbest-cement. Ook leverde de firma rond 1915 'speciaal gegolfde' platen voor dakbedekking. De in 1924 gebouwde garnalendrogerij van Moddergat werd daarmee bedekt. Ik had ze graag bij de restauratie hergebruikt, maar zag dat plannetje in rook opgaan. Gelukkig vond ik platen die er, zeker nu na een paar jaar verwering, sterk op lijken. Ik wil het gevaar overigens zeker niet bagatelliseren. Ik ken een aannemer die uiteindelijk asbestose (stoflongen) heeft gekregen, wat een vreselijke ziekte is.

DE ASBESTGENERATIES

Asbest zat dus vroeger overal. Het is nog een wonder dat mensen die geleefd hebben in het asbest-tijdperk oud zijn geworden. Zoals mijn moeder, die onlangs op 94-jarige leeftijd in Sint Annaparochie overleed. Toegegeven, ze had misschien nog ouder kunnen worden, maar ze heeft het toch maar zo lang vol gehouden. In een wereld vol asbest, veel-te-gaargekookte groente en vette jus, meeroken, zonder fitness, callanetics of wat dies meer zij. Misschien dat relativeren en humor minstens zo belangrijk zijn voor het bereiken van een hoge leeftijd als een gezonde leefstijl. Toen haar gevraagd werd wat voor muziek ze bij de uitvaart wilde, antwoordde mijn moeder: 'Ach dat maakt me niet zoveel uit, als het maar geen hiphop is.'

FOTO'S: MUSEUM DOKKUM

GARNALENFABRIEKJE *PAESENS-MODDERGAT ROND 1937*

JE MUTTE MAR HOARE...

door WARNER B. BANGA

MIJN GENEALOGISCHE LIJN

Genealogie is niet zo mijn ding. Liever houd ik mij bezig met molens of, zoals momenteel diepgaand samen met Piet de Haan, met het Dokkumer bier. Mijn verbazing was dus groot toen ik werd uitgenodigd om over mijn boek *'Jim mutte komme: ut waait!'* een lezing te houden voor de afdeling Friesland van de Nederlandse Genealogische Vereniging. Over molens en molenaars in Dongeradeel, dat wel gelukkig.
Een groot deel van de leden van onze vereniging houdt zich met genealogie of familiegeschiedenis bezig, vaak met prachtige onderzoeken en verhalen. Regelmatig ontvangen wij van ons lid **Mattie Bruining** de pennenvruchten van haar familieonderzoek; mooie, overzichtelijke verhalen met een bijzondere genealogische lijn. Vandaar dat we haar belonen met de cover-story van dit nummer van De Sneuper over Louw Petroleum. Bovendien roepen we u op om in haar voetsporen te treden in de serie: *'Mijn genealogische lijn'.* Hebt u ook een mooi verhaal uit uw familiegeschiedenis met een genealogische lijn naar een beroemd, berucht of bekend persoon? Publiceer uw genealogische lijn in De Sneuper en deel uw onderzoeksgegevens met andere leden!

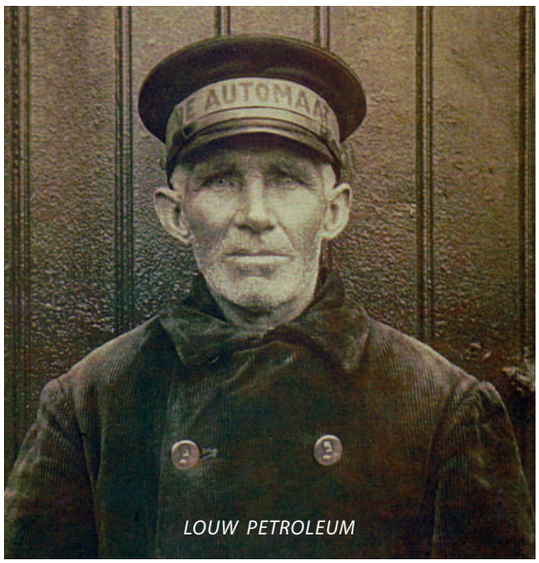

LOUW PETROLEUM

FOTO: MATTIE BRUINING

De redactie probeert zo steeds weer een gevarieerd verenigingsblad samen te stellen vol genealogie en streekgeschiedenis. In dit nummer van redactielid **Hans Zijlstra** een verhaal over VOC-man Nicolaas Tadema, dat elementen van beide bevat. **Jack Boersma** beschrijft de (polder)molens van de Triemen, **André Buwalda** de Dokkumer tak van zijn familie en zijn boek, **IJde Haakma** neemt ons met mooie anekdotes en oral history mee naar de opheffing van begrafenisvereniging 'Buiten de Woudpoort' en **Ihno Dragt** komt terug op zijn ontdekking van twee oude waagbalansen. Gerrit Herrema doet onderzoek naar aardappelbroeihokken en vraagt uw hulp en redactielid Lisette Meindersma beschrijft de Friese periode van de familie Zimmerman. Natuurlijk weer de vaste rubrieken van **Hilda Bouta** en **Rudolf Broersma** en de digitale connecties van **Hans Zijlstra** maken er weer een gevarieerd en compleet nummer van. Veel leesplezier en vergeet niet om uw bijdrage in te sturen.
Tot slot van dit redactioneel het woord of liever de pen aan ons nieuwe redactielid Nykle Dijstra om zichzelf voor te stellen:

EVEN VOORSTELLEN: NYKLE DIJKSTRA

Ik ben **Nykle Dijkstra**, 25 jaar oud, geboren en getogen in Leeuwarden. Ik heb altijd al interesse voor geschiedenis gehad, en toen ik mijn VWO had gehaald, was de keuze om geschiedenis te studeren dan ook snel gemaakt. Wat mij met name aansprak was regionale geschiedenis en maritieme geschiedenis. Ik heb daarom eerst in Groningen gestudeerd, waar ik o.a. vakken gekozen heb over de geschiedenis van Friesland, maritieme geschiedenis en journalistiek. Daarna heb ik in Leiden de Master maritieme geschiedenis gevolgd, die ik deze zomer heb afgerond. Mijn eindonderzoek ging over wooncultuur aan boord van Friese zeilende binnenvaartschepen in de negentiende eeuw.

LYKLE DIJKSTRA

In januari van dit jaar werd ik gevraagd om de redactie van De Sneuper te komen versterken. Dit leek mij een prachtige kans. De Historische Vereniging Noordoost-Friesland is een leuke, actieve vereniging met genoeg aandacht voor maritieme zaken. Daarnaast ben ik geïnteresseerd in mijn familiegeschiedenis die zich voor een deel in Anjum en omstreken heeft afgespeeld. Mijn bet-overgrootvader was **Fedde Douwes Dijkstra**, die in Anjum woonde in een huisje dat de bijnaam 'De Theebus' had. Wat de regio Noordoost-Friesland betreft, heb ik tot nu toe wat onderzoek gedaan naar de zeevaart van Schiermonnikoog in de achttiende eeuw en naar Dokkumer marinekapitein **Dooitse Eelkes Hinxt**. Verder staat er nog een artikel in de planning over een kapitein uit Holwerd die schipbreuk leed tijdens een tropische orkaan.
Ondertussen doe ik met Sneuperlid **Kees Bangma** en twee andere geïnteresseerden onderzoek naar Friesland en de Eerste Wereldoorlog. Als nieuw redactielid van De Sneuper heb ik al met veel plezier enige nieuwe kopij gelezen en ook in de toekomst hoop ik er met de rest van de redactie weer een mooi tijdschrift van te maken.

© Niets uit deze uitgave mag zonder toestemming van de redactie worden overgenomen.
De redactie heeft er naar gestreefd de auteurs van illustraties op de juiste wijze te vermelden, daar waar afbeeldingen niet door de schrijvers zijn gemaakt of werden aangeleverd. Zij die menen nog rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich tot de redactie wenden.

door JAN DE JAGER

VICE - VOORZITTER

VAN DE BESTUURSTAFEL

GAANDE & KOMENDE MAN

In De Sneuper 122 nam – nu onze oud-voorzitter **Haije Talsma** – met een terugblik afscheid van het bestuurlijke werk van onze vereniging. Toch heeft hij nog niet volledig afscheid genomen. Als oud-voorzitter blijft hij betrokken bij een project van de 'Stichting Interieurs in Fryslân'. Met zijn gemeentelijke bestuurservaring is hij de 'aangewezen' man voor deze (advies)functie. Deze stichting werkt samen met de Radboud Universiteit Nijmegen en Hûs en Hiem aan een provinciaal project en daarvoor moeten bij de gemeenten fondsen worden geworven. In de najaarsbijeenkomst kunnen we hopelijk persoonlijk van Haije afscheid nemen.
Op die najaarsvergadering hopen we iets meer te kunnen zeggen over de mogelijkheden, c.q. onmogelijkheden betreffende 'Dockum in 3D'. Hopelijk nu wel met goed geluid.

We kunnen terugkijken op een geslaagde voorjaarsbijeenkomst te Westergeest. Op de valreep meldde **Gosse Bootsma** zich aan als aspirant bestuurslid. Op de najaar bijeenkomst hopen we hem te benoemen als officieel bestuurslid. Hieronder stelt hij zichzelf voor.

GOSSE BOOTSMA

EVEN VOORSTELLEN: GOSSE BOOTSMA

Op verzoek van de redactie een korte profielschets van mij, Gosse Bootsma. In 1938 ben ik in Goënga geboren. Na de ULO en Kweekschool een loopbaan als onderwijzer en later leraar bij het voortgezet onderwijs.
Als onderwijzer in Ee heb ik mijn echtgenote Antje Dijkstra, dochter van de toenmalige wethouder J.H. Dijkstra van Oostdongeradeel, ontmoet en ben daar ondertussen al 52 jaar mee getrouwd. Toen is mijn interesse voor Noord-Friesland ontstaan. In deeltijd heb ik eerst een bevoegdheid voor Economie behaald en daarna ben ik gestart met een opleiding Geschiedenis MO A en B bij de Noordelijke Leergangen (nu NHL) en een niet afgeronde doctoraal studie aan de Universiteit van Groningen. Speciaal studies o.a. over de patriottische opstand in Franeker en de opkomst van de Fries Chr. Historische Unie. De laatste 25 jaar van mijn 'werkzame' leven was ik docent Geschiedenis en Economie in Leeuwarden. Gezien mijn leeftijd hoop ik met jullie toestemming ongeveer 2 jaar deel uit te maken van dit bestuur.

LOUW PETROLEUM
LOUW DE GRAAF & SJOUKJE STOKER

door **MATTIE BRUINING-HOEKSMA** [redacted]

FOTO'S: MATTIE BRUINING

LOUW DE GRAAF

KINDERRIJK GEZIN

Hun eerste kind werd geboren te Twijzel, de volgende acht kinderen werden in Buitenpost geboren en de jongste in Harkema-Opeinde. Louw staat bij de aangifte van al zijn kinderen vermeld als (boeren) arbeider.

Ze woonden op verschillende plekken, o.a. te Buitenpost, Rohel en Twijzel en in 1920 kocht Louw een woning op de Kooten. (bij Twijzel). Hij kocht die woning van de weduwe van **Pop Bakker** uit Buitenpost, hoewel, als vrouw mocht ze het huis niet zelf verkopen, dat moest één van haar zonen doen. Louw was toen, volgens de koopakte, al Petroleumventer.

LOUW DE GRAAF & SJOUKJE STOKER

Louw de Graaf (1858-1945) was een zoon van **Rinze de Graaf** en **Baukje Louwes Hopperus**. Zijn vader Rinze was boerenknecht, geboren te Westergeest en wonende te Augsbuurt en later te Twijzel. Zijn moeder Baukje kwam van Twijzel, waar haar vader destijds boerenknecht was. Louw was de oudste uit een gezin van zeven kinderen. Omdat vader Rinze een 'oerwinneling' was, werd Louw vernoemd naar de vader van zijn moeder. De familienaam De Graaf werd in 1811 door de overgrootvader van Louw, Meindert Folkerts, aangenomen te Veenwouden; hij woonde toen in Driesum.

Sjoukje Stoker (1862-1939) was een dochter van **Geale Sybrens Stoker** en **Loltje Wiebrens Hoeksma**. Haar vader was arbeider, geboren te Eastermar. Sjoukje was eveneens de oudste uit een gezin van zeven kinderen. Ze werd geboren te Harkema-Opeinde.
De familienaam Stoker werd op 27 december 1811 aangenomen door de overgrootvader van Sjoukje, **Joost Sybrens**. Joost zijn vader Sybren Severijns was toen al overleden, maar was tijdens zijn leven stoker en Mr. Destillateur. De reden van de naam Stoker is daarmee verklaard.

Louw groeide op te Twijzel, Sjoukje te Drogeham. Dit ligt niet ver uit elkaar. Ze zullen elkaar ontmoet hebben op jongelingendagen of tijdens een ander uitje of festiviteit. Ze trouwden op 17 mei 1884 te Buitenpost, 26 en 22 jaar oud. Ze kregen tien kinderen tussen 1885 en 1904.

LOUW DE GRAAF EN SJOUKJE STOKER MET HUN KINDEREN

STAAND V.L.N.R.: LOLTJE, GAELE, RINZE, BAUKJE EN LIEUWKJE. ZITTEND V.L.N.R.: HILTJE, LOUW, SJOUKJE EN JELTJE. STAAND VOOR: SIEBEREN, ANNE EN MENZE

UW GENEALOGISCHE LIJN

Hebt u ook een mooi verhaal uit uw familiegeschiedenis met een genealogische lijn naar een beroemd, berucht of bekend persoon?

Publiceer uw genealogische lijn in De Sneuper en deel uw onderzoeksgegevens met andere leden van onze vereniging!

IN DE VOLGENDE AUTOMAAT

Louw was 62 jaar toen het gezin verhuisde naar de Kooten. In 1928 staan ze daar vermeld in het telefoonboek. Louw was dus al petroleumventer toen ze gingen wonen op de Kooten. Hij zette daar z'n bedrijf voort en had voor de Firma 'Automaat' een goed lopende oliehandel. Hiervoor had hij mensen in dienst die met de petroleumkar de dorpen in de omgeving bezochten en olie verkochten.

Toen ik op de krantensite ***Delpher.nl*** zocht op Louw de Graaf, kwam ik uit bij **Jetze Koster**, een oud-inwoner van Twijzel, die in 1985 vertelde hoe hij voor Louw aan het venten was:
Ik wie tolve doe kaam ik as feintsje by Louw de Graaf op Koatstermûne. Louw Petroalje sei men, want elk hie hjir in bynamme. Jawis, dat wie de pake fan de steatssikretaris. Goed trije jier ha 'k by him west, alle dagen mei hynder en wein en sechtich buskes petroalje de streek op. Elk dy't in buske petroalje fan fjouwer mingel kocht, krige 'De Automaat.'

FOTO: WWW.NEDERDROPJE.BLOGSPOT.COM.NL

Namens de Maatschappij 'Automaat' werd er bij de olie een krantje 'De Automaat' uitgegeven. In dit blad stond een stripverhaal over *'Pijpje Drop'.* Deze strip eindigde met: *'Hoe het Pijpje Drop vergaat, leest u in de volgende Automaat.'*

NAAIATELIER IN DE KOOTEN

Naast de oliehandel hadden de dochters van Louw en Sjoukje in een aanbouw aan de woning een 'naaiatelier'. Hier werden door de dochters Jeltje, Anna en Hiltje kleren gemaakt en naailessen gegeven. Volgens de verhalen was de familie niet onbemiddeld.

Sjoukje haar gezicht werd getekend door een grote paarse 'wijnvlek'. Hun kleinzoon, ook een **Louw de Graaf**, was de latere staatsecretaris van Sociale zaken in verschillende kabinetten.

MIJN GENEALOGISCHE LIJN

De lijn van Louw en Sjoukje naar mij:

Louw de Graaf	(1858-1945)	x Sjoukje Stoker	(1862-1939)
Baukje de Graaf	(1887-1966)	x Jelle Fokkes Hoeksma	(1882-1970)
Louw Hoeksma	(1917-1986)	x Aafke Ates Postma	(1923-2014)
Mattie Hoeksma	(1958)	x Jelle Bruining	(1958)

PETROLEUMKAR VAN 'DE AUTOMAAT'

FOTO: WWW.50PLUSSER.NL

HET HUIS OP DE KOOTEN

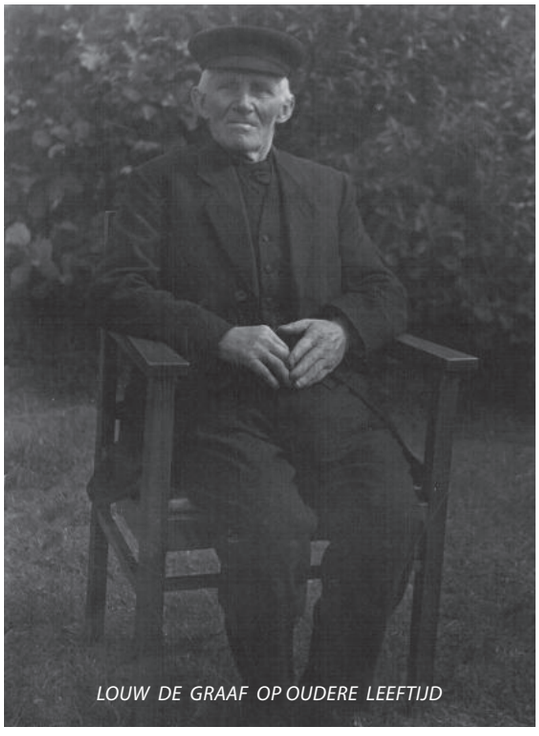

LOUW DE GRAAF OP OUDERE LEEFTIJD

FOTO'S: MATTIE BRUINING

NICOLAAS TADEMA
VOC-OPPERHOOFD IN INDIA

door **HANS ZIJLSTRA**

FOTO: BAUKE VAN DER POL

GRAFMONUMENT TADEMA'S IN PULICAT

OPPERHOOFD VAN PALLIACATTA

In het boek *'De VOC in India'* van **Bauke van der Pol** wordt op pagina 115 terloops melding gemaakt van een Dokkumer, **Nicolaas Tadema** (of **Tadama**). Hij trouwde twee keer. Eerst met **Susanna Petronella Simons** en later met **Petronella Leembruggen**. Nicolaas was *Koopman* en *Opperhoofd van Palliacatta*, de factorij Pulicat in India. Dit ligt in het Zuidoosten van India, iets boven de huidige stad Chennai.

Nicolaas werd in 1756 ingeschreven als student aan de Universiteit te Franeker. Hij vertrok als assistent, de helper van de (opper)koopman, met de VOC kamer Amsterdam aan boord van de *Sparenrijk* op 6 december 1759 naar Batavia. Pas op 31 augustus 1790, ruim 30 jaar later trad hij uit dienst. Het schip arriveerde in de Kaap de Goede Hoop op 18 maart 1760 en arriveerde al op 10 mei 1760 te Batavia.
Hij maakte carrière bij de VOC, mede dankzij gouverneur **Reynier van Vlissingen** uit Leeuwarden (1734), die drie andere Friezen baantjes aan de Coromandelkust bezorgde. Naast Nicolaas als kassier te Sadras werd **Baverius** of **Broerius Brouwer** uit Leeuwarden resident te Porto Novo en **Johannes Accama** uit Leeuwarden opperhoofd van Pulicat (hij overleed in 1815 te Leeuwarden, 75 jaar oud, met testament).

Nicolaas Tadema uit Dokkum werd na zijn functie als kassier te Sadras niet alleen opperhoofd van Palliacatta, maar was ook degene die in 1781, als leider van de politieke raad van Pulicat, de capitulatie voor de Engelsen tekende. Toen Pulicat tijdens de Vierde Engelse Oorlog (1781-1784) door de Engelse bezet was, bleef hij in functie en werd hij door de Engelsen betaald. Na de vrede maakte hij deel uit van de commissie die de teruggave van de Nederlandse gebieden in Voor-Indië regelde. In 1789 werd hij provisioneel gezaghebber ter kust van Coromandel. Enige jaren later moet hij ook in India overleden zijn. Het verhaal zou hier kunnen stoppen, ware het niet dat het mij interessant leek om verder uit te zoeken hoe het allemaal zo gekomen is. Dan blijkt maar weer eens hoe belangrijk het is om de bredere context van de familie, de genealogie en streekhistorie, bij je onderzoek te betrekken.

HERKOMST VAN DE FAMILIENAAM

De familienaam Tadema komt al sinds eind 14e eeuw voor (in Uithuizen) en zeker vanaf 1511 in Noordoost-Friesland. Er was een *Tadema State* te Oostrum bij Dokkum en een *Tadema State* te Kollum.
Deze familie heeft zijn naam te danken aan de state te Oostrum: In 1629 en 1640 was **Gercke Sypts**, waarschijnlijk door koop, eigenaar en bewoner van Tadema. Zijn dochter **Tietske Gercx Tadema** werd op de state geboren, trouwde rond 1651 met **Gerryt Freerks** (ca. 1615 Burum – 1671) en kan als stammoeder van deze familie beschouwd worden (de familienaam komt dus uit deze vrouwelijke lijn). Ook het nageslacht van hun zoon **Freerk Gerryts** noemde zich Tadama en Tadema. Zij voeren een typisch boerenwapen: een Friese halve adelaar, huismerk en drie klavers.

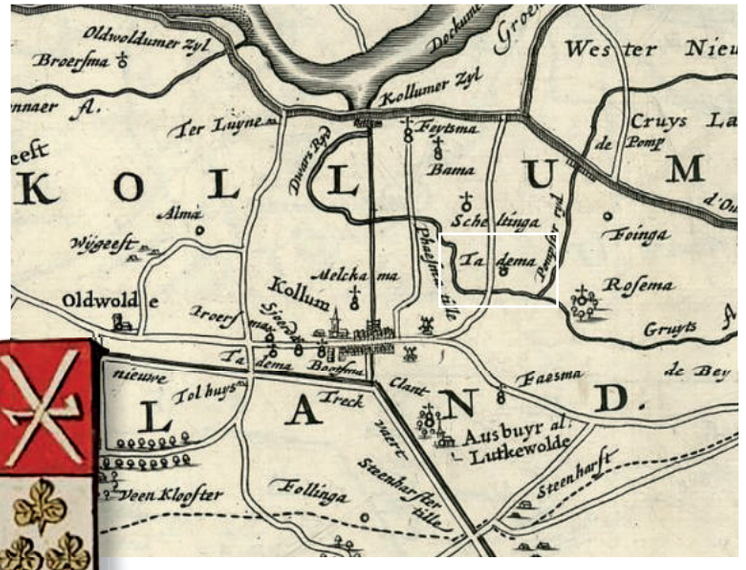

BRON: TRESOAR - LEEUWARDEN/ HCL

DETAIL SCHOTANUSKAART **KOLLUMERLAND** MET TADEMASTATE - 1664

De heer **K. Terpstra** uit Apeldoorn publiceerde in 1981 een uitgebreide genealogie Tadama/Tadema, Burum- Oostrum- Dokkum, deels gebaseerd op onderzoek van K.M. van der Kooi en het wapenboek van **Gerrit Hesman**. Een kopie is aanwezig op Streekarchief Dokkum, digitaal via ***www.slideshare.net/sneuperdokkum***.

TADEMA'S BIJ DE VOC

Nicolaas was niet de eerste Tadema uit deze Dokkumer familie die met de VOC naar de Oost vertrok. Er waren hem al drie, niet bepaald succesvolle, avonturiers met dezelfde achternaam voorgegaan, allen via de kamer Amsterdam:
- **Johannes Tadema**, die 11 juni 1724 als ondermeester (iemand die medische zorg verleent) aan boord ging van de *Karsenhof* en in 1726 repatrieerde. Dit was zijn vader. Er was nog een andere Dokkumer aan boord, de konstabel (verantwoordelijke voor de wapens) Pieter Caart.
- **Tiepke Tadema**, die ook als ondermeester op 11 november 1729 vertrok, op de *Westerbeek*, en in 1731 in Azië overleed. Een broer van zijn vader, dus een oom. Gedoopt op 13 september 1705 in Dokkum.
- **Pieter Tadema**, op 20 mei 1736 in dienst als botteliersmaat maar al op 20 oktober 1736 aan Kaap de Goede Hoop overleden na een reis met de *Westerwijk*. Hij was ook een broer van zijn vader en gedoopt op 20 maart 1712 te Dokkum.

BRON: MEMBERS.HOME.NL/JP.DE.GROOT

PRENT ***KERSTVLOED*** *- 1717*

Maar waarom gingen drie broers uit één gezin bij de VOC? Daar moest een heel dringende reden voor geweest zijn en die bleek er ook te zijn. De oorzaak ligt bij de Kerstvloed van 1717. Deze overstroming leidde tot veel schade rond het Dokkumerdiep, waar de vader van het gezin, Gerrit Tadema, in het bijzonder last van had. Hij probeerde, als pachter van het gemaal te Dokkum, in 1718 bij de Staten van Friesland de geleden schade te verhalen, maar kreeg nul op het rekest. Belasting op het gemaal was een door een particulier gepacht recht, dat werd geheven op het bij de molenaar ter vermaling aangevoerde graan, wat werd gecontroleerd door cherchers.

In de jaren 1716-1718 had hij al veelvuldig geld geleend en toen in 1724 ook nog de moeder van het gezin, Sara Tjepkes Penijn, overleed, was dit ongetwijfeld het laatste duwtje wat zoon Johannes nodig had om dan maar het avontuur bij de VOC aan te gaan. Gelukkig pakte dat voor hem persoonlijk goed uit, hoewel hij later twee broers verloor. De jongste broer, Gerryt, ging overigens niet bij de VOC. Dat Nicolaas, een generatie later, nog een extra reden had om bij de VOC te gaan, zal ik later uitleggen.

VADER JOHANNES TADEMA

Nicolaas werd in Dokkum geboren en gedoopt op 16 augustus 1739 als Claas, zoon van **Johannes Tadema**, vroedsman. Johannes was ten tijde van zijn huwelijk (voor het Gerecht) op 11 augustus 1727, nog chirurgijn. In het gildeboek wordt hij als geëxamineerde genoemd op 9 juni 1727: *Joh. Tadema in de heelkunde*.
In het boek *Memoryboeck van de Vrouwens* (M. Van Lieburg), over vroedvrouw **Catharina Schrader**, wordt Johannes Tadema genoemd: *'... de vooraanstaande chirurgijn Johannes Tadema, de voorzitter van het Dokkumse chirurgijnsgilde.'*

Catharina Schrader assisteerde hem en zijn vrouw bij de bevalling van hun dochter **Sara Tadema**, die op 30 november 1729 te Dokkum werd gedoopt: (2429) *'1729 den 16 desember frijdag bij de chirurgin en vrotzman Johanes Tadema sijn wif Gertie Clases. Durde een etmal. Swar arbeit. Gen ontslutinge als een ort grott. Most het alles macken. Een kleyne dochter. Doch alles noch wel vor moder en kint. 4- '* Ofwel het doopboek ofwel Schrader zit er dan een maand naast... Chirurgijn Tadema staat driemaal in het 'Memoryboeck' voor *f* 4- genoteerd voor zijn verleende diensten.
Hij heeft mede het Gildereglement ondertekend in 1748. In 1749 wordt vader Johannes bij de Quotisatie aangemerkt als winkelier in het Groot Breedstraatster-espel, met drie volwassenen en drie kinderen in huis. In 1758 wordt hij nog chirurgijn genoemd, alsmede burgemeester die een octrooi voor de chirurgijns van Dokkum medeondertekende. Dat hij in 1755 ook al burgemeester was, blijkt uit een vonnis van het Hof van Friesland: *'1755, d. 29 November is Jan de Soete die als weverknegt werkte by de Burgemeester Tadema te Dockum, wegens het steelen van hetgeen op de weeftouwen zat, gegeeselt, gebrandmerkt en 5 jaar gebannen.'*
Hij huwde de Dokkumse **Geertje Clases Jilderda**, gedoopt op 17 maart 1707 als dochter van Claas Petrus Jilderda, meester bakker, en Geertje Jacobs Canter. In het dagboek Schrader vermeld als *Geertje Clases, drie bevallingen*. Dat de vroedvrouw te hulp werd geroepen was al een indicatie van problemen en dat blijkt ook uit de genealogische gegevens. Maar liefst vijf keer werd een dochter Sara geboren, die allemaal maar kort leefden. Nicolaas Tadema was de derde zoon op rij die als Claas gedoopt werd!

TADEMA'S IN DOKKUM

Het zal niet verbazen dat al deze ellende in het gezin de keuze voor Nicolaas om bij de VOC te gaan een extra impuls gaven. Hij was uiteindelijk de enige van de tien kinderen die de volwassen leeftijd (toen 25) bereikte. Een broer Gerryt werd nog 21 en een broer Augustinus 17. Je zou dus bijna zeggen dat het voor Nicolaas 'de dood of de gladiolen' werd.
Johannes werd op 28 maart 1701 gedoopt als zoon van hopman **Gerrit Freerks Tadema** en **Sara Tjepkes** (**Penijn**), afkomstig van Dokkum, die in 1699 huwden voor het Gerecht, hoewel ze ook lidmaten van de Nederlands Hervormde gemeente werden. In 1703 wordt Gerrit bij de Personele Goedschatting van de 100e Penning aan de Kleine Suipmerkt voor maar liefst 3500 gulden aangeslagen, wat - onder ede - wordt teruggebracht naar 2000 gulden.

FOTO: MUSEUM DOKKUM

DETAIL SMEDEMAKAART - 1788

*KADER: **WOONHUIS** JOHANNES TADEMA EN GEBOORTEHUIS VAN NICOLAAS*

BRON: HCL

***FAMILIEWAPEN** GERRIT TADEMA WAPENBOEK GERRIT HESMAN - 1708*

Grootvader Gerrit Tadema was burger hopman en burgemeester van Dokkum en voerde een wapen, dat door Gerrit Hesman in zijn bekende *Wapenboek* beschreven is. Ook wordt hij nog als bakker en organist vermeld in het dagboek van vroedvrouw Catharina Schrader, die waarschijnlijk bij alle bevallingen in het gezin aanwezig was. Als organist moest Gerrit woensdags en zaterdags de hervormde gemeente leren psalmzingen op hele en halve noten. In 1728 vermeldt het Lidmatenboek van Dokkum de komst vanuit Harlingen van **Rykje Horreus**, zijn tweede vrouw met wie hij op 16 mei huwde, nadat zijn eerste vrouw in november 1724 overleed.

Piet de Haan zocht uit waar de familie woonde, in ieder geval Johannes Tadema, en wat het geboortehuis van Nicolaas was. Reëelnr. 81. Kadaster 1832, A167 en A166, weduwe **Nanne Hendriks Bouma**, Grote Breedstraat A170 en Oostersingel A238. Als grootvader Gerrit Tadema er in 1717 ook al woonde, zal de overstroming (Kerstvloed) van dat jaar tot aan de voordeur gekomen zijn. Kroniekschrijver Gerrit Hesman heeft dit tot in detail beschreven.

Familiewapen: *Tadema, Gerrit Freerx: gedeeld: I. de Friese halve adelaar van zwart op goud; II. doorsneden: a. in rood een zilver huismerk in de vorm van een X, met onder de kruising een horizontaal geplaatste weerhaak; b. in zilver drie groene klavers, geplaatst 1 en 2. Jaar: 1708* (wapenboek Hesman).

Bij Nicolaas Tadema en diens zoon zien we dit familiewapen terug. Op de Nederlandse begraafplaats in Pulicat is een enorme grafkoepel met het graf van zijn echtgenote **Petronella Leembruggen**, met daarop zowel het familiewapen Leembruggen (een ruiter op een lemen brug) als het familiewapen Tadema.

SCHOONFAMILIE LEEMBRUGGEN

In de Navorscher van 1889 vinden we informatie over de schoonfamilie van Nicolaas, de familie Leembruggen. Er blijken zelfs twee Dokkumers te trouwen met zussen Leembruggen. Schoonvader **Henricus Leembruggen** was rond 1748 *Hoofd der Mahabadde* (het caneel-departement) op Ceylon, het huidige Sri Lanka. Ook was hij *opperkoopman* te Calpelte in 1756, Dissave van Matara (Ceylon) 1759-60, *opperkoopman en secretaris* van Coromandel (India) in 1777 voor de VOC. Hij trouwde te Colombo op 18 oktober 1782, met **Elizabet Thielman** en later Dina Cramer.

Kinderen:
I. **Petronella Jacoba Leembruggen**, geboren te Colombo (Ceylon) 10 september 1753, trouwt te Palliacatte (India) met Nicolaas Tadema (Tadama), koopman en opperhoofd van Palliacatte. Op 4 april 1777 overlijdt Petronella Leembruggen al, nog maar 23 jaar oud, niet lang na de geboorte van hun zoontje op 28 october 1776, die al na vier uren overleed, (Zie ook het grafschrift).
II. **Robertus Henricus Leembruggen**, geboren te Malara 1759 , trouwt te Negapatnam (India) tr. (1) te Galle 7 mei 1790, Gertruida Henrietta, dr.v. Pieter Sluijsken, Commandeur, Galle en wed. v. Gerrit Sluijsken. Later trouwt hij een steenrijke Armeense vrouw maar scheidt in 1817 van haar.
III. **Johannes Leembruggen**, gedoopt te Galle 22 februari 1761.
IV. **Susanna Henrietta Leembruggen**, trouwt te Galle, 27 april 1783, met Petrus Jacobus Roosmale-Cocq van Dokkum. (Zie ook ons artikel over deze familie in een eerder nummer van De Sneuper en ons Sneuper blog d.d. 3 februari 2009, Friezen op Ceylon). Hedentendage woont er nog een Peter Roosmale-Cocq in Engeland. Ongetwijfeld een nazaat van de Dokkumer militair!
V. **Dorothea Maria Leembruggen**, trouwt te Galle 1785 met Hieronymus Cassimirius, Baron von Prophalow (Calpetein) in het hertogdom van Pommeren, weduwnaar van Catherina de Cramer.

FOTO: BAUKE VAN DER POL

DRAMA OP EEN GRAFZERK

Op de grafzerk in de grafkoepel op het Nederlandse kerkhof in Pulicat staat links het familiewapen Tadema met de Friese halve adelaar en rechts het familiewapen Leembruggen met de ruiter op een lemen brug. Een jongetje met engelenvleugels houdt een ovalen plaat vast met de tekst die een klein drama ontrafelt:

Beati / Qui moriuntur in Domino. Hier legd begraven d'Eerbare Deugd en Zeedenryke Vrouwe Petronella Iacoba Leembruggen, zaliger huysvrouwe wylen den Heer Nicolaas Tadama, Koopman en Opperhoofd des comptoirs Palliacatta. Geboren te Colombo den 10.September Ao 1753. En op den 4(?) April Ao 1777 alhier tot Palliacatta in den Heere ontslapen. Oud 23 laren, 6 Maanden en 24 Dagen. Hebbende haar zoontje dat maar Vier Uuren lang na zyn komste in de wereld in leven geweest is en waarvan zy op den 28.October 1776 geluckig verlost was, by haar.

EERDER HUWELIJK

Nicolaas Tadema was al eerder getrouwd met **Susanna Petronella Simons** op zijn eerdere post in Sadraspatnam. Zij overleed in 1773 te Negapatnam en was waarschijnlijk een zus of nichtje van **Caroline Susanne Simons**, de vrouw van de andere Fries uit een Dokkumer familie die in een hoge rang voor de VOC in India werkte: **Tammerus Canter Visscher**. Bauke van der Pol schreef over hem in Historisch Tijdschrift Fryslan: *'Naast zakelijke, bevatten zijn brieven ook persoonlijke informatie. Zo schrijft hij op 15 december 1753 vanuit Nagapatnam aan zijn neef dat hij zich gaat verloven: 'Ik kan niet manequeren van mijn aanstaande voornemen aan U meede te deelen dat ik op den 1ste November (1753) de ceremoniële verlooving heb gepleegt met de Jonge Juffr. Carolina Susanne Symons en in de maand Januari de verbintenisse te houden.' En passant vraagt hij zijn nicht in Batavia voor zijn aanstaande vrouw een wayer en een paar stukken fray lint op te sturen. Uit deze verbintenisse zouden overigens 21 (!) kinderen zijn geboren waarvan er slechts zeven overleefden.'*

FOTO: BAUKE VAN DER POL

***PRAALGRAF** VAN PETRONELLA JACOBA LEEMBRUGGEN EN ZOON OP NEDERLANDSE KERKHOF IN PULICAT - INDIA*

HOE GING HET VERDER MET NICOLAAS TADEMA?

Uit diverse bronnen komt fragmentarische informatie naar boven over de carrière van Nicolaas Tadema, die na de oorlog met de Engelsen en de capitulatie in 1781 wel een deuk moet hebben opgelopen:

***De Maandelykse Nederlandische Mercurius**, **Volumes 40-43:** Den 18 (april 1773?) dito wierd met afgeschreven gagie van Coromandel herwaarts opontboden de Koopman en Opperhoofd van Palliacatta H. A. Johnson, in wiens plaats aangesteld is de Onder Koopman en Seconde van Sadraspatnam Nicolaas Tadema, met voordragt tot Koopman, om vervangen te worden door den Boekhouder te Paliacatta G. F. J. de Ravalet.*

***Naamboekje van de Indische regeering**: 1778: Palleacatta, opperhoofd 1776, Nicolaas Tadama.*

***Overdracht 1781:** Op 2 juli 1781 tekent Tadema met Henri Scoffier, als hoofd en secunde van het fort Geldria te Pulicat en namens de Staten van Holland ter plaatse de overgave aan de Engelse majoor John Elphinstone van de British East India Company. Het verzwakte garnizoen van minder dan 100 man had geen schijn van kans. (Indian Records Series Vestiges of Old Madras).*

***Precis of the Archives of the Cape of Good Hope, Volume 17:** Vastgesteld dat Jacob Pieter Deneijs en Nicolaas Tadama, voormalig hoofden van Sadras en Pulicaat, krijgsgevangen zijn gemaakt door de overname van hun forten, en hierbij geruild zijn voor George Proctor en Thomas Orpin.*

Blijkbaar weerhield het verlies van het fort Nicolaas Tadema, zoals eerder gemeld, er niet van toch op een hoge positie te blijven. Na de bezetting van Pulicat door de Engelsen in 1781 werd het bij de Vrede van Parijs in 1783 (aan het einde van de Vierde Engelse Oorlog), anders dan Nagapatnam, wel aan de Nederlanders teruggeven. In 1786 wordt hij nog vermeld als hoofdadministrateur ofwel opperkoopman van de factorij te Pulicat!

***De gezaghebbers der Oost-Indische Compagnie op hare buiten-comptoiren in Azië:** Blauwkamer overleed begin 1789 ...en werd de hoofdadministrateur Tadema provisioneel gezaghebber.*

Pas in 1790, ruim 50 jaar oud, treedt hij uit dienst van de VOC. In zijn laatste jaar zond hij vanuit 'hoofdvestiging Coromandel' nog diverse *'secrete missives aan den gouverneur generaal Willem Arnold Alting en raaden [tot Batavia]'*, volgens documenten bij het Nationaal Archief in Den Haag. Hij zal tot zijn dood, vermoedelijk rond 1799, in India blijven.

LAATSTE GLIMP IN STREEKARCHIEF

In het Streekarchief te Dokkum vinden we nog volgende Koopbrief van het geboortehuis te Dokkum van Nicolaas Tadema in zijn nalatenschap (Inv.nr. 217, Fiche 180-239, Bladnr. 222): *Op 19 december 1801, Verkoper: Mr Reinier Willem Tadema te Amsterdam iov justitie volgens een acte van 7 oktober 1799 voor de leden van de Raad van Justitie des Cormandelsch Gouvernement te Palicalte in oostindien op de bovengemelde kust gepasserd door Jacobus Sijmons Canter Visscher [als vermits 't overlijden van Pancratius Haringe Meppen?] eenige overgebleven executeur in de boedel van wijlen de heer Nicolaas Tadema, neevens mr Johann Church en Hendrietta Anna Tadema echtelieden woonachtig te Souratha in de Oostindien, zo te zamen als ieder in 't bijsonder gesubstitueerde meede excuteur en redderaar in den boedel van zijn wijlen vader Nicolaas Tadema verklaren bij deesen verkogt te hebben*. Kopers: Sijmon Hiddes van der Werff en Gerttje Faber, echtelieden te Dokkum.

BRON: PARTICULIERE COLLECTIE

REINIER WILLEM TADEMA

BRON: RIJKSMUSEUM

REINIER WILLEM TADEMA KONDIGT VREDE EN VERBINTENIS MET DE FRANSEN AAN IN 1795 (TEKENING VAN REINIER VINKELES)

ZOON REINIER WILLEM TADEMA

Nicolaas Tadema en Susanna Simons kregen een dochter, **Geertruid**, die op 9-jarige leeftijd overleed en een zoon: **Reinier Willem Tadama**, geboren te Negapatnam (Voor-Indië) 9 december 1771 en overleden te Amsterdam op 20 maart 1812. Hij trouwde driemaal, als laatste met **Christina Elisabeth van Loghem**.

Na een studie rechten in Rotterdam en Leiden (promotie 1793) doorliep hij een juridische loopbaan: 1793 admissie advocaat Hof van Holland; 1795 secretaris Amsterdam, daarna secretaris Comité van Algemene Waakzaamheid te Amsterdam. Maart 1798 tot mei 1799 agent van Justitie, na de coup in juni 1798 lid Intermediair Uitvoerend Bewind. Opgave 1810: verklaarde dat zijn vermogen niet voldoende was om familie te onderhouden; was toen gehuwd en had een kind.

Van de hand van Reinier Vinkeles is een tekening uit 1795 waarop Tadema de *'vrede en verbintenis met de Franschen'* aankondigt. Ook is er een miniatuurportret op ivoor van een onbekende kunstenaar in particulier bezit. Van hem is ook nog een zwart zegel in was met het familiewapen Tadema bekend.

Reinier kreeg een gelijknamige zoon, die leefde van 1810 tot 1860, en op 21 juni 1838 huwde met Wilhelmina Elisabeth Mechteld van Doorninck. Hij beschreef het archief van Berg en was o.a. stadsarchivaris van Zutphen, kantonrechter te Zutphen en een vermaard lokaal-historicus.

KUNSTZINNIGE FAMILIE?

Deze familie Tadema, die zijn familienaam ontleent aan een Tadema state (Gen. Jierb. 1981, pag. 87-108), is geen familie van kunstschilder **Lourens Alma Tadema**, die afstamt van ene Taede Taedes uit Hallum/Holwerd (Gens Nostra 1993).

Dat er wel kunstzinnig bloed in de familie zat, bewijst de zoon van Reinier Willem (de derde in mannelijke lijn met die voornamen): **Fokko Tadema**, die kunstenaar in Seattle werd. Vader Reinier Willem Tadama (geboren te Zutphen, 1844; overleden Wiesbaden, Duitsland 1879), vertrok in 1869 naar Indonesie (Nederlands- Indie). Hij werd daar *'assistent-resident'* (gouverneur) van Atjeh. Zoon Fokko werd geboren op 16 mei 1871 in Bandar, regio Palembang (Indonesie). Zijn moeder was genaamd **Pimbang**.

Vanwege ziekte (tbc?) keerde Reinier in december 1878 terug naar Holland en nam Fokko mee, die hij officieel erkende als kind. Hij overleed tijdens een kuur in Duitsland in juli 1879, (een broer en zus overleden hetzelfde jaar, 29 respectievelijk en 31 jaar oud).

Fokko werd opgevoed door zijn tante Alida Amelia te Arnhem. Hij studeerde voor kunstschilder aan de 'Rijksacademie' in Amsterdam (1892-1895). In 1895 huwde hij **Thamina Henriette Bartholda Jacoba Groeneveld** (1871-1938), dochter van Hinrich Groeneveld en Thamina M.F.C. barones Taets van Amerongen. Zij was ook een professioneel schilder. Fokko en Thamina leefden en werkten als kunstschilder in Egmond en vertrokken in 1909 naar Seattle, waar hij in 1937 overleed; zij overleed in 1938 in Holland. Ze hadden een dochter, **Thamina Marie Felicie Carolina** (1899-1988), die twee keer trouwde, maar geen kinderen had, en een zoon **Jacob Nicolaas Tadama**, geboren 26 november 1897.

Al met al een bijzonder inkijkje in het wel en wee van een familie uit Noordoost-Friesland met een lange traditie, met vele tegenslagen, maar ook met vele hoogtepunten!

DE TRIEMSTER POLDERMOLENS

door JACK BOERSMA

MOLENS IN KOLLUMERLAND

In Triemen heeft nooit een koren-, rog- of pelmolen gestaan. De Triemster akkerbouwers moesten met hun landbouwproducten naar de molens van Westergeest, Veenklooster of Kollumerzwaag. In Kollumerland waren tot het jaar 1712 liefst acht korenmolens, die echter niet allemaal rendabel waren. De Staten van Friesland lieten op 15 april 1712 een plakkaat uitgaan, waarin de sluiting van vier Kollumerlandse molens werd bevolen. Het betrof de molens van Kollumerzwaag, Veenklooster, Westergeest en Warfstermolen. De spil werd uit deze molens gehaald, zodat ze niet meer bruikbaar waren en de molenaars op zoek moesten naar een nieuwe baan. De molens werden in de jaren daarna afgebroken, maar de molens van Burum, Kollum en Munnikezijl mochten wel in bedrijf blijven.

De afwatering van de Friese boezem ging van oudsher door sloten en kanaaltjes via grotere vaarten naar de zee. Daarom hadden de boeren een hekkel- en slatplicht om boerensloten vrij van waterplanten en op diepte te houden. De waterschappen hadden hierover de verantwoordelijkheid. In Noordoost-Friesland - en dus ook Triemen - verliep die afwatering via de Kollumerzwaagster Opvaart, de Zwemmer en de Trekvaart op de Dokkumer Ee, waarbij via de sluizen van Dokkumer Nieuwe Zijlen geloosd werd op de Lauwerszee. Het gebied tussen Triemen, Kollumerzwaag, Veenwouden , Driesum en de Trekvaart viel onder het Waterschap *'De Zwagermieden en de Triemen'*, dat verantwoordelijk was voor de wegen en goede afwatering van dit gebied.

WATERSCHAP *DE ZWAGERMIEDEN EN DE TRIEMEN*

WATERSCHAP DE HAMMEN

Het waterschap had daarvoor een gemaal en enige windmolens ter beschikking. Ook had men personeel in dienst, dat ervoor zorgde dat dijken, bruggen, gemaaltjes en molens werden onderhouden en bediend. Zo probeerden ze het grondwaterpeil op niveau te houden, zodat inwoners en vee droge voeten hielden. Vooral de boeren en ingelanden in het noordoostelijke gedeelte en ten noorden van de Dôlle waren zeer ontevreden over het Waterschap, omdat in hun gebied maar één sloot, één molentje en één pomp stond, maar ze wel voor het volledige onderhoud van wegen en dijken in het gebied moesten meebetalen. In 1906 verzochten ze aan de Provinciale Staten om een eigen waterschap op te mogen richten. Zo werd het Waterschap *'De Hammen'* opgericht door boer Fokkema en de eigenaren van de gronden in het gebied van 111 hectare. Ze pakten de zaken goed aan. Dijken langs de opvaart werden verhoogd. Een vóór 1870 gebouwde boktjaskermolen bij het natuurgebied *'De Trije Dôllen',* die het water naar de opvaart maalde, kon het werk niet aan en moest ondersteund worden. De boktjasker is een houten frame met een wiekenkruis en een kruibaan, met aan het einde van de as een draaiende vijzel in een houten betimmering. Na 1928 raakte de tjasker in verval. Aangezien hij door de concurrentie van de windmolen eigenlijk ook overbodig was werd hij toen gesloopt. Eind jaren veertig sloopte het waterschap ook de derde molen in het gebied, nabij de knik in de Kollumerzwaagster vaart bij de Dôlle. Hier stond op een betonnen vloer een Amerikaanse windmolen, die zich geheel zelfstandig en automatisch regelde naar windrichting en windsterke.

MOLEN DE HAMMEN

Direct na de oprichting in 1906 van het Waterschap *'De Hammen'* volgde een aanbesteding voor een nieuwe molen, waarop maar liefst tien reacties kwamen. De duurste was aannemer Riemersma uit Drachten voor 4234 gulden en de goedkoopste was de firma J. Steenhuizen uit Kollum voor 2587 gulden. Er werd gekozen voor een rietgedekte, achtkante grondzeiler of monniksmolen. Op de roeden zat zogenaamde zelfzwichting, met kleine jaloeziekleppen. Hij stond in het midden van het water(land)schapsgebied aan de Kollumerzwaagster Opvaart en werd in 1907 in bedrijf gesteld. De molen kreeg de naam: *'Molen de Hammen.'* In 1948 werd er in een vergadering van het Waterschap besloten, om over te gaan tot elektrische bemaling wegens kostenbesparing en werd een motor in de molen geplaatst. De Beintemamolen bij Westergeest was er een tweelingmolen van.

Toen de Lauwerszee in 1969 werd afgesloten, namen drie spuisluizen bij Lauwersoog de afwatering van de Friese boezem over. Vele poldermolens werden toen overbodig voor het waterbeheer. Ook de Triemster *'Molen de Hammen'* werd in 1970 afgebroken. Helaas ziet men nu weinig molens meer in het Friese landschap staan, behoudens enkele monumenten.

DE BUWALDA'S VAN DOKKUM

door ANDRÉ BUWALDA

BRON: ANDRÉ BUWALDA

FAMILIEWAPEN

GENEALOGIE BUWALDA

Toen in 1954 'Genealogie Buwalda' verscheen van de Friese genealoog **Wigle Tj. Vleer**, werd er voor het eerst melding gemaakt van de zogenaamde 'Dokkumer tak' van de Buwalda's. Vleer doelde hier op de eerste Buwalda die naar Dokkum vertrok en daar voor vele nakomelingen zorgde die eeuwenlang in die buurt zouden blijven wonen. Tot op de dag van vandaag wonen er nog Buwalda's in de Dongeradelen en nu blijkt na uitvoerig stamboom onderzoek deze tak de grootste te zijn. [1]

BUWALDABUORREN

De Buwalda's komen oorspronkelijk van Buwaldabuorren onder Tjerkwerd in de voormalige gemeente Wonseradeel (nu Súdwest-Fryslân). Op Buwaldabuorren stonden vier boerderijen, waarvan de bewoners zich vaak 'toe Bualda' noemden. Deze Buwalda's waren behoorlijk welgesteld en woonden er in states. Van twee states zijn zelfs afbeeldingen van Stellingwerf bewaard gebleven, die in het Fries Museum worden bewaard. Aan het einde van de 17e eeuw stond er een tak op het punt van uitsterven. De laatste mannelijke nazaat, **Hille Gatzes Buwalda**, had geen mannelijke nazaten en benoemde **Reyner Jans** uit Burgwerd als erfgenaam. Deze nam later de naam Buwalda aan en werd zo de stamvader van de Burgwerder tak. Deze tak is qua aantal iets kleiner dan de Dokkumer tak. Auteur dezes stamt van de Burgwerder tak af. Vanaf de 19e eeuw is de naam Buwaldabuorren helaas verdrongen door Jonkershuizen, een verwijzing naar een adellijke bewoner en aanverwante adellijke families van de Buwalda's.

DOKKUMER TAK

Het was **Ulbe Tiaerts Buwalda** (ong. 1610-1657), wiens vader nog in Tjerkwerd was geboren, die op 28 december 1639 burger van Dokkum werd. Hij is hierdoor de stamvader en naamgever van de Dokkumer tak geworden. Ulbe kwam toen van Harlingen, waar hij in 1634 met de Harlinger burgemeestersdochter **Tryncke Pybes Nystins** huwde.
Ulbe Buwalda was van beroep meester chirurgijn en uitvinder: zo zou hij proeven hebben genomen met duikboten! Helaas heb ik hiervan nog geen bronnen of nadere informatie gevonden. Er zijn eind 16e en begin 17e eeuw proeven bekend met duikboten, dus onmogelijk is het niet. [2] Zijn zoon **Abraham Ulbes Buwalda** werd in 1666 advocaat voor het Hof van Friesland, nadat hij het jaar ervoor aan de Franeker universiteit was gepromoveerd.

De derde Dokkumer generatie was mr. chirurgijn **Ulbe Abrahams Buwalda** (1672-<1758). Hij huwde een welgestelde boerendochter **Baukjen Klazes**, die van haar vader stem 15 te Oostrum erfde. Gedurende de zomermaanden verbleven zij op deze hofstede genaamd *'Suickmahuijs'* en 's winters waarschijnlijk te Dokkum.
Nog steeds behoorde deze familie tot de voorname stadsfamilies, want ook zijn zoon **Abraham Ulbes Buwalda** (1710->1746) was mr. wolkammer en zat in de vroedschap van Dokkum. Tenslotte was ook zijn zoon, **Ulbe Abrahams Buwalda**, weer lid van de vroedschap te Dokkum. Deze Abraham huwde in 1783 met **Hiltje Wybes Potter**, dochter van de Dokkumer waagmeester **Wijbe Harmens Potter** en **Sophia Pivé**. Met hem eindigt ook de reeks van voorname beroepen, want zijn zoon **Klaas Ulbes Buwalda** kennen we als wolkammer. Later zien we hem ook als schutter van de 'Overijsselsche schutterij'. Deze Klaas is in 1831 overleden te Den Haag, wellicht als gevolg van de 10-Daagse Veldtocht tegen België, welke in augustus 1831 plaatsvond.

BRON: WWW.ANDREBUWALDA.NL

***GEVELSTEEN** 'BUWALDA - STAPERT' TJERKWERD*

FAMILIEWAPEN

Van de twaalf verschillende Buwalda-takken, is de Dokkumer tak de enige actieve tak die rechtstreeks van de eigenerfde boeren van Buwaldabuorren afstamt. Zelfs het stamhuis is bekend, namelijk de state *'Buwalda-Stapert'*, bekend onder stem nummer 27 te Tjerkwerd. In 1664 liet **Saecke Ulbes Buwalda** een gevelsteen plaatsen, die tot op de dag van vandaag bewaard is gebleven. Mede hierdoor weten we ook met zekerheid het wapen van deze familie.

OVERBLIJFSELEN IN OOSTRUM & AMERIKA

In tegenstelling tot de Burgwerder tak, waarvan behoorlijk wat overblijfselen uit de 17e en 18e en 19e eeuw zijn aan te wijzen, is er van de Dokkumer tak juist weinig bewaard gebleven. Jammer genoeg zijn er ook geen grafstenen meer bekend. Als enige tastbare is de gevelsteen in de pastorie van Oostrum nog aanwezig. Hierop staat **Klaas Gerrits Buwalda** (1768-1842) vermeld, die in 1818 aldaar kerkvoogd was.

BRON: ANDRÉ BUWALDA

***GEVELSTEEN** IN PASTORIE OOSTRUM*

In de 19e eeuw was de Dokkumer Buwalda tak grotendeels verworden tot een arbeiders of gardeniers familie. Vele Buwalda's emigreerden dan ook naar Amerika, om daar een beter bestaan op te kunnen bouwen. Eén daarvan kan worden gezien als stamvader van een groot aantal Amerikaanse Buwalda's. Abraham Paulus Buwalda (1802-1881) vertrok in 1847 met de Pieter Floris vanuit Amsterdam naar Baltimore. Vandaar trokken ze door naar Marion County in Iowa. Bijna alle Buwalda's die in Pella en omgeving wonen zijn afstammeling van deze voormalige inwoner van Ee.
Een andere Buwalda die grote bekendheid verwierf was **Taeke Paulus Buwalda** (1870-1946), in Amerika bekend onder de naam William Buwalda. Taeke was nog geboren in Het Bildt, maar emigreerde in 1883 met zijn ouders naar Michigan. Hij was militair toen hij in 1908 een manifestatie van de toen bekende anarchiste Emma Goldman bijwoonde en haar zelfs in uniform de hand schudde.[3] Hiervoor werd hij veroordeeld tot vijf jaar gevangenisstraf in de beruchte gevangenis 'Alcatraz' in San Francisco. Na ongeveer drie jaar kreeg hij uiteindelijk 'pardon' van president Roosevelt.
In dit rijtje mag **Jan Izaäks Buwalda** niet ontbreken. Hij werd geboren in Lioessens en huwde in 1909 met Antje Katsma. In 1912 emigreerden ze met de Potsdam naar Amerika en settelden in Waupun in de staat Wisconsin. Zoon **Andrew Buwalda**, bekend als Andy Buwalda, werd daar in 1915 geboren. Andy werd boer te Waupun en de lange oprit naar zijn 'farm' werd de Buwalda Road genoemd! Kleinzoon **Erwin Lee Buwalda** (1952) staat zo in het telefoonboek: *Mr. Erwin Buwalda, N11101 Buwalda Road te Waupun*.

DOKKUMER BAKKERSTAK BUWALDA

Een meer recentelijke BB'er (Bekende Buwalda) was **Ulbe Buwalda**, die banketbakker was te Dokkum. Hij stond daarmee in een traditie, want ook zijn vader en grootvader waren bakker. Zijn zoon Jan zette de zaak nog tot begin 2005 door, waarna een einde kwam aan een stukje geschiedenis van Dokkum. Hieronder volgt een korte stamreeks van bakker Ulbe Buwalda. Ulbe is dus een echte 'Dokkumer Buwalda' voornaam, die in de 15e eeuw naar Ulbe Rispens teruggaat.

Gen.	Naam		Overig
1	Sybolt Fockes Wblema van Bualda	(ong. 1500->1565)	Gehuwd met Jayts Haersma
2	Tyaerdt Sybolts Wblema van Bualda	(ong. 1530-ong. 1570)	Gehuwd met Syurdtke Wblets Rispens
3	Ulbe Tiaerts Buwalda	(ong. 1553-1606)	Dijkgraaf, gehuwd met Janke Lieuckema
4	Tiaert Ulbes Buwalda	(ong. 1580-<1615)	Gehuwd met Tiertie Buwes
5	Ulbe Tiaerts Buwalda	(ong. 1610-1657))	Mr. Chrirurgijn, gehuwd met Tryncke Pybes Nystins
6	Abraham Ulbes Buwalda	(ong. 1635-?)	Advocaat, gehuwd met Saapke Michels
7	Ulbe Abrahams Buwalda	(1672 -<1758)	Mr. Chirurgijn, gehuwd met Baukjen Klazes
8	Eelke Ulbes Buwalda	(1718 -<1811)	Boer, gehuwd met Sytske Jans
9	Ulbe Eelkes Buwalda	(1761 - 1821)	Gardenier, gehuwd met Sieuke Mintjes Holwerda
10	Mintje Ulbes Buwalda	(1789 - 1856)	Gardenier, gehuwd met Fokeltje Siebrens Dijkstra
11	Ulbe Mintjes Buwalda	(1823 - 1902)	Arbeider, gehuwd met Korneliske Pieters Eelkema
12	Pieter Ulbes Buwalda	(1853 - 1933)	Bakker, gehuwd met Aaltje Gerrits van der Gang
13	Jan Pieters Buwalda	(1884 - 1969)	Banketbakker, gehuwd met Hilligje ten Caat
14	Ulbe Buwalda	(1920 - 1998)	Bakker, gehuwd met Johanna Korfmaker

Zo valt er nog veel meer te vertellen over deze interessante Dokkumer Buwalda tak. Meer valt te lezen in het onlangs verschenen boek *'Genealogie Buwalda. Van Tjerkwerd tot Pella, 1500-2015'.* Deze uitgave is te bestellen via ***www.andrebuwalda.nl***

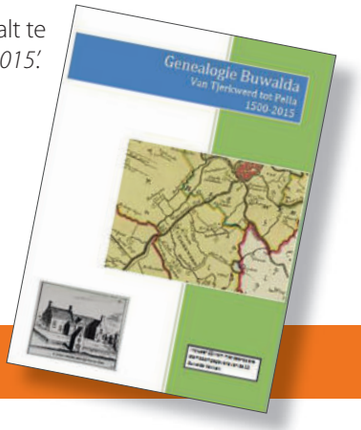

[1] Er zijn in totaal twaalf verschillende Buwalda takken.
[2] Zie ook: ***http://www.isgeschiedenis.nl/uitvindingen/eerste-duikboot-gemaakt-door-cornelis-drebbel/***
[3] Lees meer op: ***http://www.tenement.org/blog/one-powerful-handshake/***

UIT HET ZUIDEN WEINIG NIEUWS...

door **HILDA BOUTA**

Zoals wij nu contact onderhouden via Skype, e-mail of telefoon, zo stuurde **Jan Minnes Bouta** tijdens zijn mobilisatie 100 jaar geleden steeds trouw beschreven ansichtkaarten naar huis, die een mooi beeld geven van een Friese jongen die in de Eerste Wereldoorlog ver van huis gestuurd werd. Veldpost van Jan Bouta uit de periode 1915 - 1918.

MOLEN IN GRIJPSKERKE - ZEELAND

FOTO'S: COLLECTIE GERRIT DE JONG - HILDA BOUTA

GEMOEDELIJKE SFEER

Jan Bouta was gelegerd in Grijpskerke op het eiland Walcheren. Het was daar rustig in het dorp. De afbeeldingen op de ansichtkaarten die Jan stuurt, getuigen van een gemoedelijke sfeer: een molen, mensen in een straat met twee kerken, vrouwen in klederdracht. Niets bijzonders, eigenlijk net als thuis in Nes - Westdongeradeel. Veel andere dingen, dan over gezondheid, wachtlopen en uitzien naar verlof, komen bijna niet voor in zijn berichten naar huis. Niet over kerkgang, terwijl hij uit een heel religieus gezin kwam. Niet over namen of eigenaardigheden van mensen om hem heen. We weten niet, of hij veel heeft meegekregen van het oorlogsgeweld over de grens in België. Heeft hij kanonnen horen bulderen? Jan zwijgt erover. Maar één keer stuurt hij een kaart, die wel opschudding zal teweeggebracht hebben in Nes bij zijn ouders, vrienden en dorpsgenoten:

'9 mei 1917 Grijpskerke. Zeer geliefde ouders! Door deze bericht ik U dat ik nog goed gezond ben en ik hoop van u hetzelfde. Uwen brief met blijdschap ontvangen. Nu ouders dit is een kiekje van die ramp van 't bommen werpen in Zierikzee. Nu kunt u de uitwerking zien van zoo'n ding. Later eens wat meer hoor en het beste maar. Hartelijk gegroet van uwen zoon Jan Bouta. 3-1-4 Reg Zeeland.'

RAMP TE ZIERIKZEE

Op de voorkant van de kaart staat: *'De totaal vernielde woning in de St Domusstraat, waarin 3 menschen om het leven kwamen.'* En op de achterkant: *'Ramp te Zierikzee in den nacht van 29 op 30 April 1917. Uit een vliegmachine werden 6 bommen op de stad geworpen.'*

Wij worden tegenwoordig overspoeld door beeldmateriaal en we kunnen eigenlijk niet bevatten, wat zo'n foto betekende in die jaren. De mensen hoorden vaak wel dingen 'uit de grote wereld', maar zagen daar meestal geen beelden bij. Men had zelf meestal geen fototoestel, in kranten stonden niet veel foto's en die er wel in stonden, waren van slechte kwaliteit. Een abonnement op een geïllustreerd [let op de term!] tijdschrift was een luxe-artikel. In onze taal komt dat nog veel voor, zonder dat wij daarbij stilstaan. Even twee voorbeelden. Je hoort iets vertellen en zegt: Daar kan ik me een beeld van vormen. Ik kan het me voorstellen.

*RAVAGE IN **ZIERIKZEE** IN APRIL 1917*

Toen de ramp in Zierikzee gebeurde, heeft een slimme fotograaf snel kaarten van zijn foto gemaakt en verspreid. Al negen dagen na de ramp stuurt Jan deze fotokaart naar huis; voor die tijd een recordsnelheid. De kaart zal wel in het dorp van hand tot hand gegaan zijn. Maar of het goed was voor de gemoedsrust van Jans ouders betwijfel ik.

wordt vervolgd

VELDPOST VAN JAN BOUTA
1915 - 1918

DE DORPSWAPENS VAN LIOESSENS & METSLAWIER

door RUDOLF J. BROERSMA
tekenaar Fryske Rie foar Heraldyk

LIOESSENS

Van de geschiedenis van Lioessens is niet zoveel bekend, maar in de kerk zijn nog restanten uit de 12de eeuw te vinden. De basis van het dorpswapen wordt gevormd door het wapen van de voormalige gemeente Oostdongeradeel in omgekeerde kleurstelling, in zilver een blauwe linkerschuinbalk. Ondanks het feit dat Lioessens nooit een groot dorp is geweest hebben er in de omgeving toch twee states / stinzen gestaan; Dijkstra en Gerroltsma. Uit het wapen van de laatste familie zijn de klavers afkomstig, die in het dorpswapen dezelfde plaats hebben gekregen als in het familiewapen, maar in een andere kleurstelling.

De sleutel op de schuinbalk verwijst naar St. Petrus, die net zoals in Jouswier ook hier de kerkpatroon is.

De vlag is, zoals gewoonlijk, een afleiding van het wapen, zonder de sleutel en met een klaver.

FAMILIEWAPEN GEROLSMA

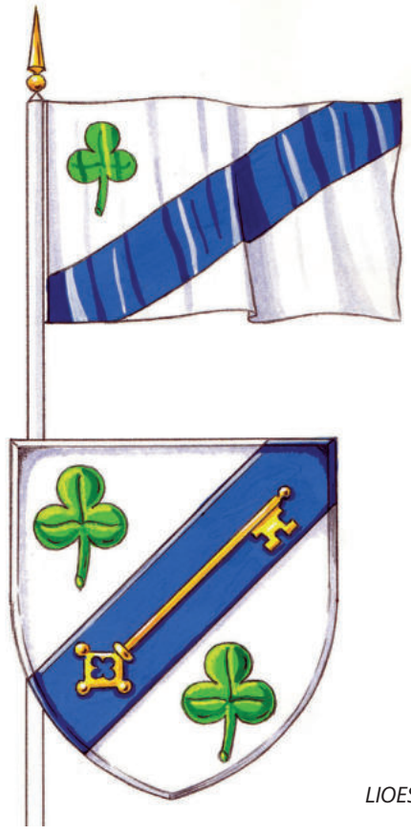

BRON: HERALDISCHE DATABANK CBG

LIOESSENS

METSLAWIER

Metslawier was de hoofdplaats van de voormalige gemeente Oostdongeradeel. Ter herinnering aan dat feit is het vervallen wapen van die gemeente als basis voor het dorpswapen gebruikt. Tevens is een ander symbool dat in de Friese heraldiek gebruikt wordt als verwijzing naar een bestuurszetel toegevoegd, namelijk een gouden zespuntige ster, als 'leid-ster'. Deze ster is ook te vinden in de wapens van andere dorpen die hoofdplaats van een grietenij / gemeente zijn of zijn geweest. De ster kreeg hier een plaats boven de schuinbalk.

Onder de balk werd een gouden zonnebloem afgebeeld. Volgens de publicaties in het Genealogysk Jierboekje 1986 (waarin het wapen is geregistreerd) en in het later verschenen boekje *'Wapens en Vlaggen van stad en dorpen in de gemeente Dongeradeel'* zou de zonnebloem afkomstig zijn uit het wapen van de familie Ropta (of Ropperda). Dat berust echter op een vergissing, in de verschillende varianten van dat wapen komt nergens een zonnebloem voor (zie ook het artikel "wapen en vlag van Oostdongeradeel" (3) in De Sneuper 122). De bloem was bedoeld als verwijzing naar de hier aanwezige kwekerij.

De vlag toont het wapenbeeld zonder de zonnebloem.

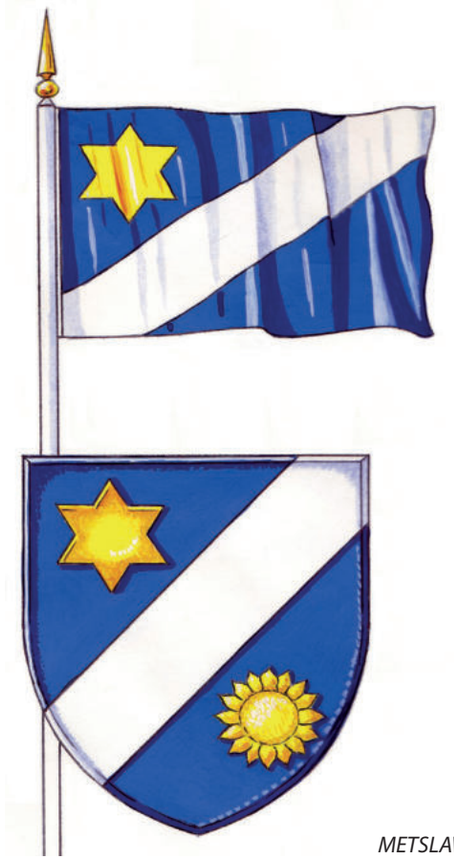

TEKENINGEN: FRYSKE RIE FOAR HERALDYK - J.C. TERLUIN

METSLAWIER

BROEIHOKKEN IN NOORDOOST-FRIESLAND

door GERRIT HERREMA

INFORMATIE GEVRAAGD

Friesland kent veel monumentale gebouwen en bijgebouwen, zoals kerken, torens, windmolens en boerderijen. Ze zijn aanvankelijk met een bepaald doel of voor een bepaalde functie gebouwd, maar in de loop der tijd zijn ze achterhaald door het bouwen van modernere gebouwen of ze zijn door technische ontwikkelingen niet meer nodig om te gebruiken, zoals de verschillende typen windmolens om het waterpeil in polders te beheersen.
In een aantal gevallen ontfermt een groep mensen of een organisatie zich over een oud gebouw en wordt het soms tot monument verklaard, zodat er meer financiële bronnen aangeboord kunnen worden om het betreffende gebouw in stand te houden, zo nodig op te knappen of binnen bepaalde grenzen voor een ander gebruiksdoel in te richten. Meestal worden er beschrijvingen gemaakt van betreffende bouwwerken en verschijnen er publicaties of boeken. Zo zijn er over boerderijen en boerderijbouw in Nederland en in Friesland tientallen boeken verschenen. Vaak staan er bij de boerderijen bijgebouwen zoals een 'weinhús', een stookhut of een varkenshok, die summier beschreven of geheel niet genoemd worden in de publicaties. In de vorige eeuw zijn er in Friesland ook bijgebouwen gebouwd, die inmiddels vrijwel niet meer als zodanig in gebruik zijn en die voor een groot deel ook al weer gesloopt zijn, zonder dat er iemand op het idee is gekomen om een aantal ervan tot monument te verklaren of er een publicatie of boek aan te wijden.
Op veehouderijbedrijven zijn dat bijvoorbeeld de grote torensilo's, die in grote aantallen in gebruik zijn geweest en momenteel niet meer in de moderne bedrijfsvoering passen. Zo ook in Noordoost-Friesland. In een aantal gevallen hebben ze een andere functie gekregen, zoals uitzichttoren aan de zeedijk onder Marrum.

Op de gemengde- en akkerbouwbedrijven zijn het bijvoorbeeld de glazen aardappelbewaarplaatsen, ook wel broeihokken, poterhokken of setterhokken genoemd. Het geruisloos verdwijnen van de glazen poterbewaarplaatsen was voor mij een reden om begin 2015 op zoek te gaan naar de nog bestaande bewaarplaatsen in het noorden van Friesland en enig literatuuronderzoek te doen naar deze gebouwen.

DOEL VAN POTERBEWAARPLAATS

Het doel om een glazen poterbewaarplaats te bouwen was: 'Energieverlies (dus krachtverspilling door verdamping en ademhaling) in de pootaardappelen gedurende de opslagperiode zo gering mogelijk te doen zijn en ten tijde van het planten over krachtig en voorgekiemd pootgoed te kunnen beschikken voor het eigen bedrijf'.

Een poterbewaarplaats moet daarom zo koel mogelijk zijn en goed geïsoleerd, zowel in de winter tegen vorst, als in de zomer tegen warmte. Bij hogere bewaartemperaturen kan spruitvorming alleen met behulp van licht tegengegaan worden. Des te hoger de temperatuur, des te meer licht daarvoor nodig is. Als tweede eis kan daarom gesteld worden dat een poterbewaarplaats zo licht mogelijk moet zijn en dat tussen de opgestapelde kiembakken met aardappelen voldoende ruimte is en dat deze niet te vol worden gedaan.

BRON: WWW.TUINADVIES.BE

FOTO'S: GERRIT HERREMA

AARDAPPELBROEIHOKKEN *IN DONGERADEEL (BOVEN) EN FERWERDERADIEL*

FOTO: BILDTSDOKUMINTASYSINTRUM

AARDAPPELBROEIHOK IN GEBRUIK IN HET BILDT

BROEIHOKKEN VERLIEZEN TERREIN

In Friesland zijn in het begin van de twintigste eeuw enkele honderden glazen poterbewaarplaatsen gebouwd, met name voor de opslag en bewaring van het eigen pootgoed van een bedrijf. Voor de bouw werd gebruik gemaakt van ramen van draadglas die als dubbele wand worden aangebracht. De ramen hadden vaak een afmeting van 200 x 99 cm. Het gebouw had meestal twee deuren, een aantal ventilatie openingen en een plat dak of een schuin dak met een nok.

Vanuit het vroegere Bouwbureau van de Friese Maatschappij van Landbouw heeft architect **J. C. Velding** verschillende bouwprojecten begeleid. Van zijn hand verscheen in januari 1928 het artikel *'Poterbewaarplaatsen van dubbelwandig glas'* in het Friesch Landbouwblad. Hij schrijft: *'De poterbewaarplaatsen van dubbelwandig glas hebben in korten tijd een groote vlucht genomen. Vooral in Zuid-Holland, West-Noordbrabant en Zeeland zijn ze als paddestoelen uit den grond verrezen, doch ook in andere deelen van ons land zijn vele opgericht'.* Aanvankelijk was men in Friesland wat terughoudend om glazen poterbewaarplaatsen te bouwen, omdat niet bewezen was dat ze voldoende vorstvrij te houden waren. De strenge winter van 1927/28 heeft bewezen dat ze met betrekkelijk weinig moeite vorstvrij zijn te houden.

In 1952 schrijft Ir. **J.P. Haisma** een artikel over *'It bewarjen fan ierdappels'* in het zelfde Friesch Landbouwblad. Hij noemt daarin de nadelen van de glazen bewaarplaatsen en de beperkte grootte voor de opslag van poters voor eigen gebruik. Hij geeft enkele verbetering aan om de nadelen te beperken en zijn visie op de proeven, die er vanuit Wageningen genomen worden om de opslag en bewaring te verbeteren, met name door los gestorte aardappelen sterk te ventileren met koude nachtlucht. Hiermee wordt als het ware een nieuw tijdperk ingeluid voor de bewaring van grotere partijen aardappelen. Dat is tegelijk het begin van het eind van de aardappelbewaring in hopen op het land en van de bouw van nieuwe glazen bewaarplaatsen.

INVENTARISATIE GLAZEN AARDAPPELBEWAARPLAATSEN

In Friesland, met name in de gemeenten aan de Waddenkust gelegen, moeten in totaal enkele honderden broeihokken gebouwd zijn. Bij navraag blijkt, dat er in vrijwel alle dorpen in 'de Bouhoeke' één of meer broeihokken in gebruik geweest zijn. De meeste daarvan hebben het veld moeten ruimen, omdat ze niet meer als zodanig gebruikt werden, omdat er een modernere aardappelopslagloods op die plaats gebouwd moest worden of gewoon omdat ze bouwvallig zijn geworden.

In mijn speurtocht naar broeihokken in het noorden van Friesland, ongeveer vanaf de Afsluitdijk tot aan het Lauwersmeergebied, heb ik een veertigtal nog bestaande, soms bijna geheel vervallen broeihokken kunnen traceren, waarvan er maar twee als zodanig nog in gebruik zijn als tijdelijke opslagplaats voor één- of meerjarige 'aardappel-stammen'. De lijnen die ik momenteel waarneem, is dat er in de periode 1925-1939 de meeste broeihokken gebouwd zijn en dat er direct na de oorlog een verdere uitbreiding geweest is, zoals ook blijkt uit bouwtechnische informatie die ik van **Piet de Haan** uit Dokkum gekregen heb. Met een aantal afbeeldingen geef ik de meest voorkomende modellen aan.

OPROEP

Navraag bij de huidige eigenaren over bouwjaar, bouwtekeningen, bouwvergunningen, bestekken, mogelijke architecten en wie het hok gebouwd heeft levert (nog) weinig concrete informatie op. Ook ontbreken nog de verhalen over het gebruik van de broeihokken en de wijze van werken om de 'sprúten' op de aardappelen kort en sterk te krijgen. Graag ontvang ik meer informatie over nog bestaande bewaarplaatsen en reeds afgebroken broeihokken, zoals afbeeldingen, foto's, dia's, bouwtekeningen en verhalen.

***AARDAPPELBROEIHOK** IN DONGERADEEL*

OPHEFFING VAN 'BUITEN DE WOUDPOORT'

door IJDE HAAKMA

FOTO: FACEBOOK - OUD DOCKUM

BRUGJE OVER DE WOUDVAART BIJ BOERDERIJ VAN DAM

HELPT ELKANDER

In de vergadering van 14 april 2014 van begrafenisvereniging 'Dokkum en Omstreken' gaf de voorzitter, de heer **M. van der Kloet**, een overzicht van de historie van deze vereniging.
Voor het samengaan van de begrafenisverenigingen van Dokkum (1902), Betterwird Streek (1912) en Aalzum-Dokkum (1914) in 1977, heeft vooraf nog een samenvoeging plaatsgevonden van twee begrafenisverenigingen. Dit betrof de begrafenisvereniging *'Helpt Elkander'*, in de volksmond *'Buiten de Woudpoort'* genoemd en *'De Laatste Eer'* van Betterwird en omstreken.
Ons gezin kwam in 1948 in Dokkum wonen. Wij woonden op de Woudweg 96f, na vernummering 126. Een twee-onder-één-kap-woning aan de westkant van de weg, tegenover het toen al aangelegde monument voor de twintig gevallenen. Achter onze tuin grensde het gebied aan het zwembad. Vanuit de slaapkamers boven zagen wij 's winters in de vroege ochtend **dokter Sipkes** een wak slaan in het ijs van het zwembad voor zijn dagelijkse zwemactiviteit. In zuidelijke richting, een drietal woningen verder, begon het Zwembadreedsje, dat een verbinding vormde met de Birdaarderstraatweg. Men noemde het ook wel de Badweg; deze verbinding is nu nog aanwezig. Halverwege lag een hooghout over de Woudvaart naar de boerderij van Dam aan de westzijde van de vaart. Aan het Zwembadreedsje tegenover de boerderij van Dam, was een dichtzet in de Woudvaart, die werd beheerd door de gepensioneerde politieman Sipke Prins.

BESTUURSLEDEN

Er bestond in 1948 een begrafenisvereniging *'Helpt Elkander'* en **Sipke Prins** was de penningmeester van deze vereniging. Hij woonde aan de Woudweg en als bijverdienste viste hij er wat bij. Voor het onderhoud en tanen van de netten stond op de oever bij de dichtzet een grote zwarte taanketel. Die taanketel bleek na opheffing van het visgebeuren van 'plysje Prins' een functie te hebben verkregen als bloembak naast de bar in de grote zaal van hotel de Posthoorn. Bij het schoonmaken bleek de taanketel van roodkoper te zijn. Wonderwel heeft die ketel de gehele oorlogstijd op de oever gestaan aan het Zwembadreedsje en nadien dus een prachtige voorziening in hotel de Posthoorn. Bij navraag is mij gebleken dat de familie Miedema van de Posthoorn deze koperen ketel naar Diever heeft gebracht, waar men een zomerhuisje bezat. De koperen ketel is later met het huisje verkocht. Dus dit unieke historische verschijnsel is niet meer in het Dokkumse aanwezig...

Een tweede bestuurslid was de voorzitter, de heer **Henk Jan Snapper**. Hij was directeur van de oorspronkelijke Stoom-Wasch en Strijk-inrichting *'Edelweiss'* in Dokkum. In de jaren 60 al langer dan 60 jaar op de Oostersingel gevestigd. Dus oprichtingsjaar ± 1900. Men gebruikte stoom als drijfkracht. Nadien heeft men nog de wasserij *'Perfecta'* overgenomen. In 1973 is het bedrijf verkocht aan Zoontjes. De heer Snapper was niet groot van stuk en wordt beschreven als een zeer sociaal mens en goede werkgever.

Het derde bestuurslid was de heer **Dirk Feenstra**. Deze had een rijwielherstel en verkoop naast café van der Meer aan de Woudweg. Het bedrijf had een voortreffelijk voorziening voor het oppompen van de fietsbanden. In het kozijn naast de ingang van de winkel was een gleuf aanwezig, waardoor 1 cent kon worden gedeponeerd. Er werd dan middels een slang perslucht beschikbaar gesteld. Dit was in de jaren 50. Later is deze voorziening gemoderniseerd en nu nog altijd functioneel. Er is een aluminium verwijsbordje met uitleg over de werking daarvan aangebracht. De prijs is echter aangepast tot een bedrag van 10 eurocent. Dat komt neer op ± 22 oude centen. Deze verhoging moet gerekend worden over 65 jaar en is dan 49 %.

FOTO: PIET DE HAAN

EEN BLIKKEN AGIO-SIGARENDOOS

De begrafenisvereniging *'Helpt Elkander'* [Buiten de Woudpoort] is ontstaan in de gemeente Dantumadeel. De grondeigendommen liepen tot de Zuiderstadsgracht van Dokkum. Verzoeken van de stad Dokkum om buiten deze grachten grond te annexeren voor de nodige uitbreiding zijn al vóór 1913 gedaan, maar pas in 1924 heeft men na vele besluiten van Provinciale Staten en 2e en 1e Kamer dit recht verkregen. De bewoners van de voor-oorlogse bebouwing buiten de stad, in hoofdzaak langs de Woudweg, waren de leden van de begrafenisvereniging. Aan acquisitie voor vermeerdering van leden in de nieuwe na-oorlogse uitbreiding is weinig gedaan. Na het overlijden van de penningmeester Prins op 5 oktober 1962, op de respectabele leeftijd van 91 jaar, bleek dat in de kas, een gele AGIO blikken sigarendoos, niet veel geldmiddelen aanwezig waren.

BEGRAFENISSTOET MET ROUWKOETS OVER DE WOUDPOORT ROND 1947

FOTO: FACEBOOK - OUD DOCKUM

NOU WIL 'K NOCH EVEN WAT SÊGE

De twee overgebleven bestuursleden achtten de begrafenisvereniging niet meer levensvatbaar. De leden werden bijeen geroepen in de bovenzaal van café van der Meer voor een belangrijke vergadering. Men schetste de precaire situatie en kwam met het volgende voorstel: men zou kunnen overgaan naar de begrafenisvereniging *'De Laatste Eer'* van Betterwird en omstreken. De leden van *'Helpt Elkander'* [Woudpoort] moesten dan tien jaar lang een jaarlijkse bijdrage betalen van tien gulden. De vergadering ging daarmee akkoord. Daarmee verkregen zij de rechten vermeld in het reglement van de begrafenis *'De Laatste Eer'*, welke waren vastgesteld in de vergadering van hun leden op 20 april 1948.
Tijdens de vergadering kwam de gele AGIO-kas met inhoud op tafel. Ik zat naast **Douwe Wouda**, die concludeerde: *'de laatste het 'er* [wijlen penningmeester Prins-red.] *foar himself der úthaald'* De vergadering zou worden beëindigd, maar toen vroeg nog iemand het woord. Het was **Klaas Mijlijma**, de bode van de begrafenisvereniging Dokkum. Zijn boodschap was duidelijk. Hij meldde: *'Nou wil 'k noch al even wat sêge'* en vervolgde: *'Na de oarloch froegen se of ik buten de Woudpoart ok wilde fersorge. Ik hè al myn dooien goed versorgd - noait een klacht had - en nou behandele jimme mij su.'* Het bestuur verleende, zonder het raadplegen van de vergadering, Mijlijma nog een bijdrage van de schamele inhoud van de blikken AGIO-sigarendoos. Mijlijma was tevreden. Douwe Woude stootte mij aan met de mededeling: *'Hou him in 'e gaten, hij het nou geld.'* En dat klopte, wij zijn na de bijeenkomst met Mijlijma naar de cafézaal gegaan en hebben geproefd op kosten van...

Het samengaan van deze twee begrafenisverenigingen heeft plaats gevonden voordat in 1977 de integratie was voltooid, zoals de voorzitter op de jaarvergadering van 2014 heeft vermeld.
In de volksmond zeiden de oud-leden van vereniging *'Buiten de Woudpoort'*: *'Wij binne ingaan by Langhout hooi en strooi.'* Zij bedoelden daarmee, dat ze zich hadden ingeschreven bij secretaris Langhout, die handelaar was in hooi, stro en aardappelen.

De bestuursleden van vereniging *'De Laatste Eer'* [Betterwird e. o.] waren:

J.M Kooistra	voorzitter
O. Ringnalda	
J. Langhout	secretaris-penningmeester
E. Schaafstra	
K. Brouwer	

Het reglement uit 1948 is in mijn bezit en draag ik gaarne over voor het archief van de Begrafenis- en Crematievereniging Dokkum en Omstreken. Ik hoop hiermee te hebben voldaan aan enkelen die mij gevraagd hebben om een en ander aan het papier toe te voegen.

*OUDE **WOUDPOORTBRUG** MET LATERE CAFE VAN DER MEER*

FOTO: FACEBOOK - OUD DOCKUM

FOTO: FACEBOOK - OUD DOCKUM

***LEEDOMZEGGER EN BODE** KLAAS MIJLIJMA IN FUNCTIE BIJ INGANG BEGRAAFPLAATS DAMWÂLDSTERREEDSJE*

LEEDOMZEGGER MIJLIJMA

Aanvulling op dit verhaal in overleg met IJde Haakma door **Piet de Haan**:
De genoemde bode **Klaas Mijlijma** werd op 5 februari 1883 geboren. Hij was al jong wees en woonde dertien jaar in het Dokkumer Weeshuis. Hij trouwde in 1906 in Dokkum met **Maaike Tol**. Het echtpaar woonde lang in *'t buurtsje'* op de dwinger van het oude gasbedrijf bij de Streeksterpoort. Maaike Tol overleed op 18 februari 1975. Klaas Mijlijma mocht in 1977 de openingshandeling van het verbouwde 'Weeshuis' verrichten d.m.v. het luiden van de klok, die hij als weeskind zo vaak gehoord had. In zijn witte overall was Mijlijma de huisschilder, die bij het uitoefenen van zijn beroep zijn naam (zoals hij zelf zei) op menig 'schoorsteenbord' gezet had. In het grijs was hij min of meer vrij en in het zwart was hij de *'Leedomzegger'*. Hoe ging dat in zijn werk?

Geert Limburg uit Dokkum wist zich te herinneren:
'Een herinnering uit begin jaren 50. We woonden boven de draad-fabriek aan de Woudweg. Wij speelden op het voorplein. Daar kwam een mijnheer in het zwart naar onze deur, klepperde aan de brievenbus, en moeder deed van bovenaan de trap met een touw de deur open. Toen riep die mijnheer met een zeer luide 'gedragen' stem naar boven dat die-en-die was overleden en nog wat bijzonderheden als omstandigheden, tijd, leeftijd, en wanneer de begrafenis. Zeer indrukwekkend vond ik dat. Dit tafereel kwam weer even boven.' Klaas Mijlijma overleed op hoge leeftijd in Dokkum op 9 augustus 1978.

OPHEFFING & SAMENGAAN

Op de ledenvergadering van 'Helpt Elkander' [Woudpoort] van 15 oktober 1962, kort na het overlijden van penningmeester Prins, werd een commissie van onderzoek ingesteld, die in de 'opheffings-vergadering' van eind 1962 bij monde van voorzitter Henk Jan Snapper verslag deed. Volgens de voorzitter vergaderde de vereniging tot 1940 regelmatig, maar gebeurde dit na de oorlog niet meer. De administratie was niet goed bijgehouden en de ledenlijst ontbrak. Geen reserve en vrijwel een lege kas. Maar door de leden was er ook nooit om inzage van de boeken verzocht, aldus de voorzitter.
Bij het samengaan van de twee begrafenisverenigingen eind 1962 was de situatie als volgt:
'De Laatste Eer' van Betterwird en omstreken: Totaal 514 gezinshoofden en betalende kinderen. Goed bijgehouden notulen, ledenlijsten etc en een redelijke gevulde kas. *'Helpt Elkander'* [Buiten de Woudpoort]: 158 leden, waarvan 114 gezinshoofden en 44 betalende kinderen. Weinig tot geen administratie en een gele blikken Agio sigarendoos met een schamele inhoud.

BRONNEN

Nieuwe Dockumer Courant	13-01-1977
Nieuwe Dockumer Courant	02-11-1962
Leeuwarder Courant	03-11-1962
Leeuwarder Courant	08-10-1962

Archief Begrafenisvereniging 'Dokkum en Omstreken'

FOTO: FACEBOOK - OUD DOCKUM

DE WOUDWEG, WAAR VEEL LEDEN WOONDEN, ROND 1947

RAADSELS ROND DE DOKKUMER WAAGBALANSEN

door IHNO DRAGT

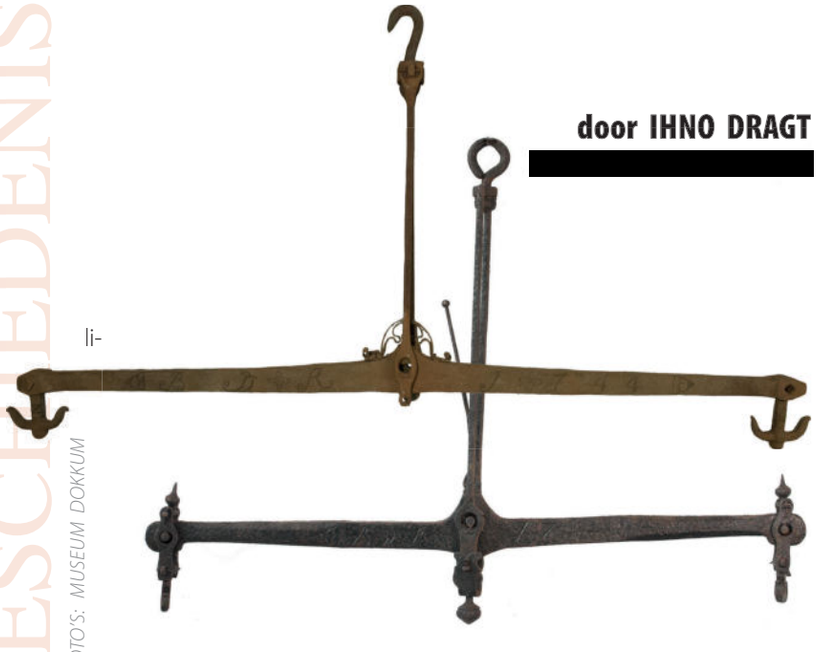

FOTO'S: MUSEUM DOKKUM

TERUGGEVONDEN **WAAGBALANSEN**

WAAGBALANS UIT 1744 EN 1572

Zoals ik in mijn voorlaatste column al meldde, ging ik begin dit jaar op zoek naar de weegschalen van de waag. Bij een geslaagde zoekactie in de gemeentelijke opslagplaats werden toen als grote verrassing ook de balansen gevonden. Beide smeedijzeren weegapparaten dragen het jaartal 1744 (negen jaar voor de bouw van de huidige waag) en de initialen *BDR*. Ze hebben kennelijk eeuwen dienstgedaan totdat de waag zijn functie als weeghuis verloor, zijn daar op de zolder beland en hebben daarna enkele decennia in de gemeentelijke loods gelegen.

Maar nog mooier werd de vondst toen bij nadere bestudering bleek dat de genoemde jaartallen 'geschreven' waren over nog oudere: de kleine balans dateert oorspronkelijk uit 1645 en de grote is nóg ouder, waarschijnlijk uit 1572. Beide jaartallen markeren zeer bijzondere gebeurtenissen in de stadsgeschiedenis. In 1645 verdween de Admiraliteit uit Dokkum en verhuisde naar Harlingen. Groot verlies aan werkgelegenheid en vertrek van aanzienlijke families/gezinnen waren het gevolg. Maar dat jaar 1572 is nog belangrijker en met bloed geschreven. Toen werden talloze stedelingen tijdens oorlogshandelingen door Waalse troepen in Spaanse dienst vermoord, de huizen geplunderd en in brand gestoken. Uit tekeningen van de oorlogshandelingen lijkt geconcludeerd te kunnen worden dat de Breedstraat met de waag aldaar ontsnapte aan de branden. Ook onderzoek aan houtwerk van een pand vlakbij de waag lijkt deze hypothese te ondersteunen. Het is dus geenszins onmogelijk dat de zware balans niet alleen aan plundering ontsnapte, maar ook aan brand en zo in drie opeenvolgende boterwagen dienst kon doen.

VERANDERDE JAARTALLEN

Van andere (18de-eeuwse) balansen uit Friesland is dat 'overschrijven' eveneens bekend. Er zijn voorbeelden van verandering van één of twee getallen van het jaartal, maar ook werd er soms een compleet ander jaartal op de voorgrond gezet. Bij het jaartal 1572 lijkt de 7 naderhand in een 9 veranderd te zijn. Wat de reden van dergelijke veranderingen is, daar kan men alleen naar raden. Theoretisch kan die geweest zijn dat het nieuwe jaartal een keuring (ijking) aangaf of dat de balansen als tweedehands exemplaren aan een nieuw leven begonnen. Maar in het geval van de Dokkumer balansen is er geen aanleiding om aan dat laatste te denken. De reden dat in de rekeningboeken die vanaf 1585 aangelegd werden, nooit gerept wordt over balansen en wel over touwen, gewichten en schalen, kan juist zijn dat in ieder geval de grote balans er al was. Helaas leveren de archieven in dit geval geen informatie, om de eenvoudige redenen dat ze er niet zijn over de jaren 1572, 1645 en 1744 zoals die voorkomen op de balansen.

INITIALEN BDR

En van wie zouden de initialen BDR zijn? Ze waren niet van de waagmeester in die tijd, genaamd **Petrus Crans**, of een ijker en ook kon er geen burgemeester gevonden worden in wiens opdracht de balans wellicht hergebruikt was. Het lijkt althans niet erg waarschijnlijk dat de letters staan voor Burgemeester **Douwe Ruijmsadelaer**, temeer daar die in 1744 geen presiderend burgemeester was (wel het jaar daarop). Zo redenerend zou het ook bode **Douwe Rooterp** kunnen zijn, die toen gerechtsbode in Dokkum was. Men zou eerder verwachten dat de initialen staan voor iemand met een achternaam voorafgegaan door 'de' (bijvoorbeeld 'De Roos'), maar daar kon geen goede kandidaat bij gevonden worden.

Mogelijk hoorden de initialen bij de smid die de balans in 1744, om wat voor redenen ook, onder handen nam. De aanleiding om dat te denken is het voorbeeld van een balans uit de waag te Leiden uit praktisch hetzelfde jaar als de Dokkumer kleine balans: 1647. Daarvan is uit archiefstukken bekend dat de initialen S.V.D. bij de smid **Samuel van Dam** horen die de balansen maakte. Maar ook een Dokkumer smid in die tijd met de initialen BDR lijkt onvindbaar. Misschien kan een van de lezers van De Sneuper het raadsel oplossen.

FOTO'S: MUSEUM DOKKUM

INSCRIPTIES IN DE **WAAGBALANSEN**

DE FRIESE PERIODE VAN DE FAMILIE ZIMMERMAN

door LISETTE MEINDERSMA

FOTO S.: LISETTE MEINDERSMA

SUZANNA CATHARINA ZIMMERMAN

INLEIDING

Mijn oma, **Anna Zwart**, was de jongste dochter van **Elize Zwart** en **Wopkje de Boer**. Elize was (hoofd)onderwijzer in onder meer Warten. Dit verhaal gaat niet over mijn oma, want haar leven speelt zich in een ander deel van Friesland, Nederland en zelfs Europa af. Anna had drie broers en twee zussen. Haar broer Johannes, ook een schoolmeester, was getrouwd met **Suzanna Catharina Zimmerman**, in de familie tante Suze genoemd. Die achternaam van mijn oudtante intrigeerde mij, want hij leek toch wel een beetje buitenlands. Weliswaar ontbrak een dubbele 'n' achter haar naam, maar Duits klonk het toch wel.
Tante Suze werd geboren op 25 juni 1895 in Franeker. Dat werd het startpunt voor verder onderzoek naar deze familie. Dat onderzoek wees onder meer uit dat de familie ook verbonden was met Noordoost-Fryslân.

DE OORSPRONG VAN DE FAMILIE ZIMMERMAN

Omstreeks 1816 strijkt vanuit Oudorp de familie Zimmerman neer in Friesland. De oudste sporen van deze familie vond ik in Doesburg, waar

I. **Johannes Zimmerman** (geboren ca. 1675) en Elisabeth Joosten op 20 september 1705 hun zoon Joost Wolter laten dopen

II. **Joost Wolter Zimmerman** trouwt met Heijltje Derksen en zij krijgen in ieder geval vier kinderen, allen gedoopt te Doesburg:

III.1 **Johannes Georgius** ~ 14 november 1734
III.2 **Derk Jan** ~ 26 februari 1736
III.3 **Joseph** ~ 4 april 1738
III.4 **Henrica Elisabetha** ~ 23 november 1740.

Bij de inschrijving van de doop van Johannes Georgius wordt vermeld dat het patroniem van Heijltje 'Jansen' is.

III.3 JOSEPH ZIMMERMAN

Joseph Zimmerman is de enige van wie een verder spoor is gevonden, echter niet in Doesburg, maar in Amsterdam. Op 25 oktober 1771 gaat hij in ondertrouw met **Maria Elizabeth Christiaanse**, dochter van Jan Christiana en Elisabeth Lamare. Maria is op 20 februari 1743 gedoopt in de Oude Kerk in Amsterdam. Ten tijde van het huwelijk woont zij in de Kalverstraat. Zij laat zich tijdens het huwelijk bijstaan door Elisabet Niekoop.

Joseph, die ook vaak Joost wordt genoemd, woont in 1771 aan de Barberstraat in Amsterdam. Hij heeft toestemming voor zijn huwelijk van zijn moeder in Doesburg, die in de akte Stijntje Dirksen wordt genoemd. Joost ondertekent de huwelijksakte, Maria Elizabeth kan slechts een kruisje zetten. Helaas overlijdt Maria vier jaar na de voltrekking van het huwelijk, op 23 oktober 1775. Er zijn geen kinderen gevonden uit dit huwelijk. Joseph zit blijkbaar niet lang bij de pakken neer, want op 19 april 1776 trouwt hij in Amsterdam met **Rijkje Besselink** (ook: **Besselingh**), dochter van Huijbert Besselingh en Dirkie Meijer(tse), gedoopt op 7 april 1754 in Amsterdam. Rijkje wordt bij haar huwelijk geassisteerd door haar moeder. De familienaam Besseling komt in het begin van de 18e eeuw in Doesburg voor. Wellicht kende Joseph deze familie vanuit zijn geboorteplaats. Joseph woont in 1776 aan het Oudekerksplein in Amsterdam. Helaas is ook het huwelijk met Rijkje van korte duur. Op 21 april 1780 wordt zij in Amsterdam begraven. Uit dit huwelijk is een kind bekend: IV.3.1 **Wouter Johan**. Aangezien Rijkje twaalf dagen na de doop van Wouter overlijdt, is het waarschijnlijk dat zij aan kraamvrouwenkoorts is overleden.

FRANEKER, den 12 November 1828. Nog treurende over verlies van eenen dierbaren Echtgenoot, trof mij en mijne Kinderen heden weder eenen zwaren slag, door het afsterven van onze teederbeminde Schoon- en Grootmoeder IDA JONCKERS, Wed. *I. Zimmerman*, in den ouderdom van 82 jaren.
Wat wij in *haar* derven, is groot; dan de leer van Jezus Godsdienst, welke te omhelzen haar leven uitmaakte, bemoedige ook ons in onze regtmatige droefheid.
S. C. WEIJGAND, Wed. *W. Zimmerman.*

LEEUWARDER COURANT 14 NOVEMBER 1828

Joseph trouwt nog een derde keer en dit maal op 9 augustus 1781 in Amsterdam met **Ida Jon(c)kers**. Zij overleeft hem en verhuist later naar Franeker, waar zij op 12 november 1828 overlijdt. Joseph wordt op 10 mei 1793 begraven op het Heiligeweg- en Leidsche Kerkhof in Amsterdam. Hij woonde toen in de Tweede Laurierdwarsstraat.

IV.3.1 WOUTER JOHAN ZIMMERMAN

Wouter Johan, gedoopt op 9 april 1780 in de Oude Kerk in Amsterdam, trouwt op 4 juli 1805 in Werkhoven met **Susanna Catharina Weygand**, dochter van Johann Georgius Weygand. Susanna is geboren omstreeks 1777 in Kleve. Zij overlijdt op 7 februari 1855 in Franeker. Wouter overlijdt bijna 30 jaar eerder, op 25 augustus 1826 in Delfshaven, waar hij op bezoek is bij zijn zwager.
Wouter is vanaf 8 december 1816 predikant van de hervormde gemeente in Franeker. Helaas is niet bekend wat de beroepen van zijn voorvaders zijn, maar na Wouter volgen er meer predikanten.

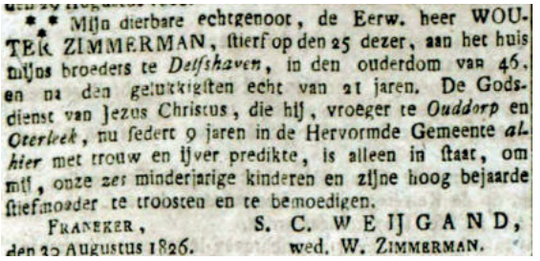

Mijn dierbare echtgenoot, de Eerw. heer WOUTER ZIMMERMAN, stierf op den 25 dezer, aan het huis mijns broeders te *Delfshaven*, in den ouderdom van 46, en na den gelukkigsten echt van 21 jaren. De Godsdienst van Jezus Christus, die hij, vroeger te *Ouddorp* en *Oosterlee*, nu sedert 9 jaren in de Hervormde Gemeente *alhier* met trouw en ijver predikte, is alleen in staat, om mij, onze zes minderjarige kinderen en zijne hoog bejaarde stiefmoeder te troosten en te bemoedigen.
FRANEKER, den 29 Augustus 1826. S. C. WEIJGAND, wed. W. ZIMMERMAN.

LEEUWARDER COURANT 1 SEPTEMBER 1826

Wouter en Susanna krijgen zes kinderen:

V.3.1.1	**Ida Susanna**	* ca. 1806 Amsterdam, overlijdt ongehuwd op 30 januari 1854 in Franeker
V.3.1.2	**Johan Georgius**	* 27 december 1808 Oudorp, ~8 januari 1809 Oudorp
V.3.1.3	**Jozef Henricus**	* ca. 1810 in Oudorp
V.3.1.4	**Johan Wouter Frederik**	* 12 november 1813 in Oudorp
V.3.1.5	**Wouter Christiaan**	* 12 maart 1815 in Oudorp
V.3.1.6	**Frederik Jacob Wilhelm**	* 17 juli 1817 in Franeker

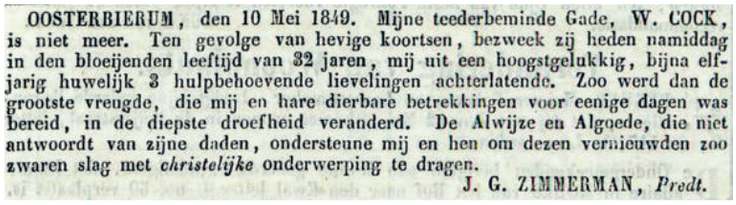

OOSTERBIERUM, den 10 Mei 1849. Mijne teederbeminde Gade, W. COCK, is niet meer. Ten gevolge van hevige koortsen, bezweek zij heden namiddag in den bloeijenden leeftijd van 32 jaren, mij uit een hoogstgelukkig, bijna elfjarig huwelijk 3 hulpbehoevende lievelingen achterlatende. Zoo werd dan de grootste vreugde, die mij en hare dierbare betrekkingen voor eenige dagen was bereid, in de diepste droefheid veranderd. De Alwijze en Algoede, die niet antwoordt van zijne daden, ondersteune mij en hen om dezen vernieuwden zoo zwaren slag met *christelijke* onderwerping te dragen.
J. G. ZIMMERMAN, *Predt.*

LEEUWARDER COURANT 1 SEPTEMBER 1826

V.3.1.2 JOHAN GEORGIUS ZIMMERMAN

Johan Georgius Zimmerman trouwt op 29 juni 1838 in Dokkum met **Wietske Cock**, dochter van Johannes Cock (apotheker en raadslid in Dokkum) en Reinouw Wijbrandi. Wietske is op 24 november 1816 in Dokkum geboren. Zij overlijdt op 10 mei 1849 in Oosterbierum, kort na de geboorte van hun vierde kind (waarvan er dan al een is overleden) en Johan zet een hartbrekende advertentie in de krant.

Johan en Wietske krijgen de volgende kinderen:

VI.3.1.2.1	**Wouter**	* 2 mei 1843 Engwierum, overleden 4 oktober 1846 in Engwierum
VI.3.1.2.2	**Johannes**	* 15 augustus 1844 Engwierum, overlijdt ongehuwd op 13 februari 1881 in Marrum
VI.3.1.2.3	**Jozef Henricus**	* 14 juni 1846 Engwierum, ongehuwd overleden 27 juli 1866 in Engwierum
VI.3.1.2.4	**Reinouw**	* 29 april 1849 Oosterbierum, overlijdt ongehuwd op 28 mei 1867 in Marrum

Johan hertrouwt op 28 november 1850 in Sint Annaparochie met de predikantsdochter **Froukje Engelsma Mebius**, dochter van Wiebo Engelsma Mebius en Johanna Christina Russing, geboren op 17 april 1820 in Jelsum. Uit dit huwelijk zijn geen kinderen voortgekomen. Froukje overlijdt op 5 februari 1868 in Marrum. Op 1 juni 1883 overlijdt Johan Georgius in Marrum.
We weten iets over het uiterlijk van Johan door zijn keuring voor militaire dienst. Hij was wel dienstplichtig, maar werd niet opgeroepen. Signalement: gezicht ovaal, voorhoofd rond, kin rond, bruine ogen en bruin haar.

Johan was predikant te Engwierum (1835-1848), Oosterbierum (1848-1856, waar hij zijn jongste broer Frederik Jacob Wilhelm opvolgde) en in Marrum/Nijkerk (1856-1881). Zijn benoeming in Marrum gaat niet van een leien dakje. Het classicaal bestuur van Leeuwarden wijst tot twee keer toe zijn beroeping af. Dit zeer tegen de wens van de hervormde gemeente van Marrum.
Uiteindelijk legt men de zaak voor aan het provinciaal kerkbestuur Gelderland met het verzoek een uitspraak te doen. Deze valt gunstig uit voor Marrum en Johan Georgius: de benoeming en beroeping hebben volgens de wet en regels plaatsgevonden. De hele procedure neemt al met al een jaar in beslag. De keuze van Johan blijkt een gelukkige te zijn, want hij valt erg in de smaak in zijn gemeente. Ter ere van zijn 40-jarige ambtsjubileum (hij is dan 19 jaar predikant in Marrum) wordt hij niet alleen leraar, maar ook vriend genoemd.
Johan krijgt per 1 juli 1881 eervol ontslag in Marrum. Hij is dan 46 jaar predikant geweest en inmiddels 72 jaar oud. Zijn gezondheid gaat langzaam achteruit en in 1884 overlijdt hij op 75-jarige leeftijd. Tijdens de uitvaart worden warme woorden over hem gesproken: men had hem als waarlijk, humaan en vertrouwelijk in de omgang ervaren en hij onderhield zich op ongedwongen en bevallige wijze met zijn gemeenteleden.

*HERVORMDE KERK **ENGWIERUM***

FOTO: WWW.NEDERLANDINBEELD.NL

Johan heeft vanaf het begin neventaken, al dan niet voortvloeiend uit zijn predikantschap. Hij zamelt geld in ten behoeve van behoeftige gezinnen in Surhuizum en Schiermonnikoog; hij is lid van de commissie voor de inzameling van geld voor een nationaal geschenk voor koning Willem III, die in 1874 zijn 25-jarige jubileum als vorst viert; president van de Algemeene Nederlandsche Vredebond afdeling Ferwerderadeel (1871); in 1845 wordt hij benoemd als secundus in het kerkelijk college, classis Dokkum en later tot lid. Terugkijkend op Johans leven zien we een tragedie in zijn privéleven: zijn beide echtgenotes overlijden op vrij jonge leeftijd en ook zijn vier kinderen overlijden voor hem. Deze droevige situatie zullen helaas meer familieleden treffen.

V.3.1.3 **JOZEF HENRICUS ZIMMERMAN**

Jozef wordt geboren circa 1810 in Oudorp, overleden 10 maart 1870 in Franeker. Hij blijft ongehuwd en wordt apotheker in Franeker op 1 januari 1849. Hij kondigt de opening van zijn apotheek aan in de Leeuwarder Courant. Jozefs woonhuis annex apotheek lag bij het Westelijk Bolwerk in Franeker, sectie A, nr. 885. Het pand wordt na zijn doop door zijn erfgenamen te koop aangeboden.

De Ondergeteekende, de APOTHEEK van wijlen Dr. G. E. STAM overgenomen hebbende, denkt dien ten gevolge dezelve alhier te openen op 1 Januarij 1849, en beveelt zich alzóó minzaam in ieders aandenken aan, onder belofte eener allezins accurate en civiele bediening.
Franeker, den 27 December 1848. J. H. ZIMMERMAN, *Apotheker.*

LEEUWARDER COURANT 29 DECEMBER 1848

Huizing en Bakkerij enz.
te FRANEKER.

De Notaris A. A. LAND te Franeker zal op Maandag den 25 November 1867, des avonds 7 uur, ten huize van den Kastelein M. de Jong, bij de Noorderpoort aldaar, provisioneel verkoopen:

I. Eene in de laatste jaren zeer veel verbeterde, goed onderhoudene en wel ter nering staande HUIZING, waarin sedert jaren met best succes eene **Bakkerij** is en nog wordt gedreven, met Regenbak, Put, **Tuin, Erf** en **vrije Steeg**, aan den zoogenaamden Gods Akker bij de R. C. Kerk binnen Franeker, waarin: ruim Voorhuis, Voorkamertje, nieuw betimmerde Middel- en Achterkamer, Bakkerij, groote nieuwe Zolders enz., kad. sectie A no 623, groot 2 roede 90 el, eigen aan en bewoond door den Heer J. W. F. Zimmerman. Aanvaarding 12 Mei 1868, of eerder.

V.3.1.4 **JOHAN WOUTER ZIMMERMAN**

Is geboren op 12 november 1813 in Oudorp, overleden 17 september 1883 in Franeker, wordt brood-, klein-, koek- en banketbakker in Franeker. Hij heeft zijn zaak, tevens woonhuis, op de Godsacker in Franeker. De bakkerij wordt op 16 mei 1845 geopend, drie weken na zijn huwelijk. In november 1867 zet hij het huis en de bakkerij te koop, met aanvaarding per 12 mei 1868.

Johan trouwt op 22 april 1845 in Dokkum met **Rigtje LeHeux**, dochter van Johannes LeHeux (koopman) en Geertje Klazes van der Werf, geboren op 14 december 1813 in Sneek. Rigtje overlijdt op 10 mei 1867 in Franeker na een langdurig sukkelen.

LEEUWARDER COURANT 8 NOVEMBER 1867

Johan en Rigtje krijgen de volgende kinderen:

VI.3.1.4.1	**Susanna Catharina**	* 1 april 1846 Franeker,	overleden 16 november 1846 Franeker
VI.3.1.4.2	**Susanna Catharina**	* 23 januari 1847 Franeker	overlijdt ongehuwd 22 augustus 1864 Franeker
VI.3.1.4.3	**Geertje**	* 8 maart 1848 Franeker	overleden 6 juni 1848 Franeker
VI.3.1.4.4	**Wouter**	* 1 april 1850 Franeker	overleden 19 juli 1850 Franeker
VI.3.1.4.5	**Wouter**	* 7 mei 1853 Franeker	

Bij Johan zien we een herhaling van wat zijn broer Johan Georgius overkomt: zijn vrouw overlijdt al op 53-jarige leeftijd en van hun vijf kinderen overlijden er drie kort na de geboorte, wordt een kind 17 jaar en bereikt slechts één de volwassenheid.

V.3.1.4 **WOUTER CHRISTIAAN ZIMMERMAN**

Wouter Christiaan Zimmerman wordt op 12 maart 1815 in Oudorp geboren. Hij is student in de letteren, wanneer hij onverwacht tijdens een logeerpartij op 22 augustus 1834 in Rotterdam overlijdt.

FRANEKER, den 22 Augustus 1834. Heden overleed te *Rotterdam*, waar hij met onze geliefde Moeder bij de Familie logeerde, na eene korte ongesteldheid van 5 dagen, onze beminde Broeder, WOUTER CHRISTIAAN, Student in de Letteren alhier. God, die dien *veelbelovende* reeds in den bloeijenden leeftijd van 19 jaren, in Zijne wijsheid opriep tot een zaliger leven, sterke ons in onze bittere droefheid!
J. G. ZIMMERMAN.
Uit naam van mijne Moeder, Zuster en Broers.
Strekkende deze tevens tot bijzondere *kennisgeving.*

LEEUWARDER COURANT 2 SEPTEMBER 1834

V.3.1.6 **FREDERIK JACOB WILHELM ZIMMERMAN**

Hij is het enige kind van Wouter en Susanna dat in Friesland wordt geboren en wel op 17 juli 1817 in Franeker. Frederik wordt ook predikant. Hij staat van 2 april tot 3 juni 1848 op de preekstoel in Oosterbierum. Dan overlijdt hij op 3 juni 1848. De overlijdensadvertentie, die zijn moeder zet verklaart één en ander:

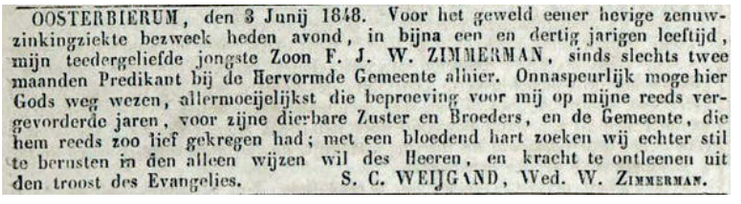
OOSTERBIERUM, den 3 Junij 1848. Voor het geweld eener hevige zenuwzinkingziekte bezweek heden avond, in bijna een en dertig jarigen leeftijd, mijn teedergeliefde jongste Zoon F. J. W. ZIMMERMAN, sinds slechts twee maanden Predikant bij de Hervormde Gemeente alhier. Onnaspeurlijk moge hier Gods weg wezen, allermoeijelijkst die beproeving voor mij op mijne reeds vergevorderde jaren, voor zijne dierbare Zuster en Broeders, en de Gemeente, die hem reeds zoo lief gekregen had; met een bloedend hart zoeken wij echter stil te berusten in den alleen wijzen wil des Heeren, en kracht te ontleenen uit den troost des Evangelies.
S. C. WEIJGAND, Wed. W. ZIMMERMAN.

LEEUWARDER COURANT 9 JUNI 1848

VI.3.1.4.5 **WOUTER ZIMMERMAN**

Geboren 7 mei 1853 in Franeker en overlijdt daar op 23 mei 1915. Wouter trouwt op 25 oktober 18821 in Sneek met Anna van der Zee, dochter van Gerben (Germen) Wybrandus van der Zee (timmerman) en Wilhelmina Johanna Gatzonides. Zij is op 8 april 1863 geboren in Harlingen en overlijdt op 21 juli 1827 in Heerde. Wouter wordt geen predikant, maar onderricht wel, namelijk als onderwijzer in Franeker.

Wouter en Anna krijgen de volgende kinderen:

VII.3.1.4.1.	**Richtje**	* 29 september 1883 Franeker	overlijdt 11 november 1921 in Purmerend
VII.3.1.4.2.	**Aurelia**	* 19 februari 1885 Franeker	overlijdt op 23 december 1974 in Heerde
VII.3.1.4.3	**Wilhelmina**	* 15 juli 1886 Franeker	overlijdt op 27 april 1986 in De Bilt

(vervolg pagina 29)

VII.3.1.4.4	**Jan Wouter**	* 27 oktober 1893 Franeker,	overleden 14 november 1893 in Franeker
VII.3.1.4.5	**Suzanna Catharina**	* 25 juni 1895 Franeker	overleden 22 september 1983 in Bilthoven
VII.3.1.4.6	**Frederik Wouter Jan**	* 12 oktober 1899 Franeker	overleden 19 september 1959 in Zwolle

VII.3.1.4.1 RICHTJE ZIMMERMAN

Zij trouwt op 29 oktober 1908 in Franeker met **Petrus Wolthuis**, zoon van Willem Wolthuis en Dedje Hofstee. Petrus is geboren op 18 maart 1880 in Middelstum en overlijdt op 20 december 1934 in Purmerend. Richtje en Petrus krijgen een dochter, Dina Wilhelmina Wolthuis, geboren 31 juli 1911 in Almelo.
Petrus is van 1904 tot 1906 klerk op de secretarie in Vlissingen en daarna ambtenaar op de secretarie in Franeker. Hier zal hij zijn vrouw ontmoet hebben. Van Franeker gaat het naar Purmerend, waar hij tot 1911 commies is. Daarna werkt hij als commies in Almelo tot 1913 en vervolgens tot zijn overlijden in 1934 als gemeentesecretaris terug in Purmerend. Na het overlijden van Richtje hertrouwt Petrus op 17 augustus 1922 in Purmerend met Henriëtte Martine Kloppers. Zij is geboren in Vlissingen, dochter van Hendrik Martinus Kloppers en Johanna Maria Paap. Petrus zal Henriëtte kennen vanuit de periode dat hij op de secretarie in Vlissingen werkte.

VII.3.1.4.2 AURELIA ZIMMERMAN

Zij trouwt op 16 juli 1907 in Franeker met **Douwe Jan Andries Tol**, zoon van Jan Tol en Margien Soegies. Douwe is op 5 december 1882 in Hilversum geboren. Hij overlijdt op 6 juli 1921 in Brummen. Douwe was in 1907 aspirant opzichter in Rotterdam en in 1921 winkelier. Aurelia en Douwe kregen drie kinderen, allen geboren in Stiens : Anna Margiena Tol, geboren 11 september 1910, Jan Wouter, geboren 25 december 1912 en Wouter geboren 3 juni 1915.

VII.3.1.4.3 WILHELMINA ZIMMERMAN

Zij trouwt op 17 oktober 1912 in Franeker met **Jacob Roos**, zoon van Arien Cornelis Roos en Aaltje Jelles Stada. Jacob is op 3 maart 1886 in Hoorn (Terschelling) geboren en overlijdt op 3 januari 1960 in Utrecht. Hij was kantoorbediende. Voor zover bekend hebben Wilhelmina en Jacob geen kinderen gekregen.

En dan belanden we eindelijk bij mijn oudtante Suze:

VII.3.1.4.5 SUZANNA CATHARINA ZIMMERMAN

Zij trouwt op 31 januari 1918 in Franeker met **Johannes Sybren Elize Zwart**, zoon van Elize Zwart en Wopkje de Boer. Hij is op 3 april 1892 geboren in Warten en overlijdt op 30 oktober 1951 in Utrecht. Johannes was onderwijzer.

Suzanna en Johannes krijgen drie kinderen:

Doodgeboren kindje	*/+ 22.02.1920 Utrecht
Anna Suzanna	* 24.10.1921 Utrecht
Elize Wouter	* 04.09.1925 Utrecht

SUZANNA ZIMMERMAN EN JOHANNES SYBREN ELIZE ZWART

VII.3.1.4.7 FREDERIK WOUTER ZIMMERMAN

Frederik was winkelier in Heerde. Hij trouwt op 3 februari 1939 in Ermelo met **Dirkje van 't Hul**. Zij is de dochter van Dirk van 't Hul en Petronella Beelen en is geboren op 1 februari 1905 in Ermelo en overleden op 30 november 2001 in Zwolle. Frederik en Dirkje krijgen een dochter Petronella Anna Zimmerman, geboren 28 februari 1847 in Heerde.

*STRAND SCHEVENING - 1928 V.L.N.R.: **YBELTJE WOPKJE DE BOER, ELIZE ZWART, SUZE ZIMMERMAN** EN **JOHANNES ZWART***

EEN TRAGISCH VERLOOP

Binnen deze Zimmerman-familie tekent zich een tragedie af van jong overleden echtgenotes en kinderen, die in hun eerste levensjaren overlijden of rond hun 20ste of 40ste levensjaar: Wouter Johan Zimmerman en Susanna Catharina Weygand krijgen zes kinderen. Slechts twee daarvan krijgen nakomelingen. Hun zoon Johan Georgius en zijn vrouw Wietske Cock krijgen vier kinderen, waarvan er een als kleuter overlijdt. Twee kinderen sterven rond hun 20ste jaar en een zoon overlijdt ongehuwd op nog geen 40-jarige leeftijd. Daarmee sterft deze tak uit. Hun zoon Johan Wouter Frederik en zijn vrouw Richtje krijgen vijf kinderen, waarvan er drie op zeer jonge leeftijd overlijden en een dochter voordat zij 20 jaar is. Slechts hun zoon Wouter trouwt en krijgt kinderen, waarvan vier dochters, die de familienaam niet doorgeven en twee zonen, van wie er één kort na zijn geboorte overlijdt en de ander alleen een dochter krijgt. Je vraagt je af of er een erfelijke ziekte binnen de familie voorkwam, waardoor men soms kinderloos bleef of nakomelingen op te jonge leeftijd overleden. Het voortbestaan van de familienaam heeft telkens aan een zijden draadje gehangen en uiteindelijk is zij uitgestorven.

De naam Zimmerman kwam in Noordoost-Fryslân aan het einde van de 18e eeuw al voor. Ene **Johan Koenraad Zimmerman** trouwt op 22 juni 1760 in Hallum met Margrieta Katryna de Horn en op 27 juli 1765, eveneens in Hallum met Maaike Johannis. Met deze Johan Koenraad heb ik geen familierelatie kunnen leggen. Daarnaast is er nog een **Johan Jacob**(**us**) **Zimmerman**, die op 17 november 1776 in Ferwerd trouwt met Romkje Foppes Wymstra. Van Johan Jacobus is bekend dat hij op 3 mei 1761 vanuit Zürich (Zwitserland) als lidmaat werd ingeschreven in Hallum.

WEBSITE- & BLOGNIEUWS
DIGITALE CONNECTIES

door HANS ZIJLSTRA

WILLEM HEERINGA

DIGITALE CONNECTIES

Ons lid **Wybo Palstra** liet weten dat hij de in het vorig nummer van De Sneuper met haar portret afgebeelde Froukje Marcus Fogelsangh in zijn kwartierstaat heeft. Dat zijn leuke dingen om te horen! Ook meldde hij het bijzondere verhaal van **Hessel de Vries**, wiens moeder **Rinske Robroch** (uit Dokkumer Nieuwezijlen) was, en de grondlegger van de bekende C14 methode in de archeologie blijkt te zijn. Als hij in 1959 geen zelfmoord had gepleegd had hij mogelijk de Nobelprijs gewonnen!
Van **Nykle Dijkstra** kreeg ik scans en transcripties van de monsterrollen van de schepen die onder commando stonden van de Dokkumer Hinxt, die een heldenrol vervulde in de Slag bij Camperduin. Er waren opmerkelijk veel Friezen aan boord. Via ons blog en ***www.slideshare.net/sneuperdokkum*** vindt u ze. Op dit digitale platform hebben we weer een groot aantal oude boeken over Noordoost-Friesland online gezet, zowel over Dokkum, oude kerken (W.T. Keune) als oude foto's. Deze kregen we van de heer **Stelwagen** uit Milsbeek, wiens vader bij Doederus Kamminga in Dokkum werkte.
Bij ***Allefriezen.nl*** staan nieuwe Notariële archieven uit de jaren 1930 van diverse notarissen uit Anjum, Buitenpost, Metslawier en Ternaard.
Voor het verder organiseren van activiteiten rond het onderzoek naar de Friese jonkheer Tinco Lycklama a Nijeholt heb ik samen met **George Homs** en **Wibo Boswijk** een stichting, de *Tinco Lycklama Foundation*, opgericht. Daarmee hopen we ook verder internationaal onderzoek, exposities en publicaties te faciliteren.
De Fryske Akademy heeft eindelijk een nieuwe website, waarop diverse publicaties nu digitaal ontsloten zijn, o.a. tijdschrift *It Beaken*. De komende tijd zal dat verder worden uitgebreid.
Verrast werd ik ook door de ontdekking van het portretschilderijtje van **Willem Heeringa**, een Dokkumer deelnemer aan de Tiendaagse Veldtocht in 1831 (van wie ook het herdenkingskruis en een brief van zijn vader Gosewinus uit 1831 bewaard zijn), via **Margriet Hoogslag** uit Soest. Ook van een Dokkumer dame in streekdracht, mogelijk zijn echtgenote Sjoukje van Dijk (1814-1895) is er een mooi klein schilderijtje. Verder bleek ze nog een levendige gouache van de Zijl rond 1900 te hebben, met daarop diverse Dokkumers wandelend, mogelijk van kunstenares **Henriette Dingemans-Numan**.
Nykle Dijkstra en **Ane Witteveen** attendeerden mij op een nieuwe reeks *Prize papers*, de administratie en verslagen van de verhoren van door de Engelsen gekaapte schippers, met Dokkumers Pytter Coerts Nijland/Nieuwland, Hinderikus Hindriks en een schip genaamd *De Jonge Francois Bekius*, gebouwd door Anne Coops Bijl. Ook vond ik van schipper **Siebe Nannes** uit Joure dat hij maar liefst twee keer gekaapt werd in 1780 en dientengevolge in 1781 in krijgsgevangenschap overleed. Zijn graf is nog aanwezig op de begraafplaats van de St.Mildred Church in Tenterden, Kent.

In het Fries Scheepvaartmuseum vond de grootse onthulling plaats van het schilderij uit 1665 van Storck met daarop de schepen van de broers Tjerk en Barend Hiddes de Vries, die door **Wibo Boswijk** was ontdekt. In Utrecht presenteerden wij onze vereniging met een stand op *Famillement 2016*, bemand door **Arjen Dijkstra** uit Nes, **Jacob Roep** en **Hans Zijlstra**. In 2018 vindt het landelijke genealogie-evenement plaats in Leeuwarden.
In oktober is niet alleen onze ledendag in Oostmahorn op zaterdag de 15e, maar ook een lezing van onze redacteur **Warner B. Banga** in het HCL te Leeuwarden voor de NGV afdeling Friesland over molens en molenaars in Dongeradeel: *'Jim mutte komme: ut waait!'* Een week eerder, op de 8e oktober, houden redacteur **Nykle Dijkstra** en lid **Henk Goslings** een lezing over scheepsinterieurs en een Dokkumer redersfamiliein het Garnalenfabriekje te Moddergat.

DE ZIJL TE DOKKUM - *HENRIETTE DINGEMANS-NUMAN*

ADVERTENTIE

www.hicnof.nl

Streekarchivariaat

Noordoost Fryslân

STREEKARCHIEF NOORDOOST-FRYSLÂN

Het **Streekarchief** (officieel Streekarchivariaat Noordoost Friesland) is een gemeenschappelijke regeling tussen de gemeenten Dongeradeel, Ameland en Schiermonnikoog. Het Streekarchief beheert de archiefbewaarplaatsen van de drie gemeenten in Dokkum, Ballum (Ameland) en Schiermonnikoog. In elk van de drie bewaarplaatsen worden in hoofdzaak de oude gemeentelijke archieven bewaard. Te Dokkum worden de archieven van de voormalige gemeenten Dokkum, Oostdongeradeel en Westdongeradeel beheerd. In alle bewaarplaatsen worden naast deze archieven ook niet-overheidsarchieven bewaard. Dit zijn archieven van kerken, scholen, waterschappen, allerlei soorten verengingen en stichtingen, personen en/of families.

Het Streekarchief beheert, naast de archieven, onder de noemer **Historisch Informatie Centrum Noordoost-Fryslân** ook een omvangrijke collectie boeken. Een overzicht van de aanwezige archieven en collecties en de bijbehorende inventarissen en catalogi vindt u op de website ***www.hicnof.nl*** in het menu-onderdeel Archieven en collecties. Ook beheert het Streekarchief een grote collectie oude foto's van o.a. de gemeente Dongeradeel. Deze worden eveneens toegankelijk gemaakt via de website in het menu-onderdeel **Beeldbank**, samen met collecties oude foto's uit Achtkarspelen en Ferwerderadiel.

OPENINGSTIJDEN STUDIEZAAL DOKKUM

maandag	13.30 - 17.00 uur	17.00 - 20.30 uur*
dinsdag	9.30 - 17.00 uur	17.00 - 20.30 uur*
woensdag	9.30 - 17.00 uur	17.00 - 18.00 uur*
donderdag	9.30 - 17.00 uur	17.00 - 18.00 uur*
vrijdag	9.30 - 17.00 uur	17.00 - 20.30 uur*
zaterdag	10.00 - 15.00 uur*	

* studiezaal wel toegankelijk maar geen archiefstukken opvraagbaar

Brokmui 62 9101 EZ Dokkum - Postbus 369 9100 AJ Dokkum - T: 0519-22 28 53 - E: [redacted]

INHOUDSOPGAVE

DE SNEUPER 124
WAT KUNT U VERWACHTEN?

(ONDER VOORBEHOUD)

HISTORIE & STREEKGESCHIEDENIS

VLUCHTELINGEN IN NOORDOOST-FRIESLAND	DOEDE DOUMA / REINDER TOLSMA
TITEL	NAAM
TITEL	NAAM

GENEALOGIE & FAMILIEGESCHIEDENIS

TITEL	NAAM
TITEL	NAAM

RUBRIEKEN & COLUMNS

HERALDIEK: Dorpswapen	RUDOLF J. BROERSMA
DIACONIEBOEKEN: familie	PIET DE HAAN

ACTUEEL, DIGITAAL & VARIA

Website & blog	HANS ZIJLSTRA

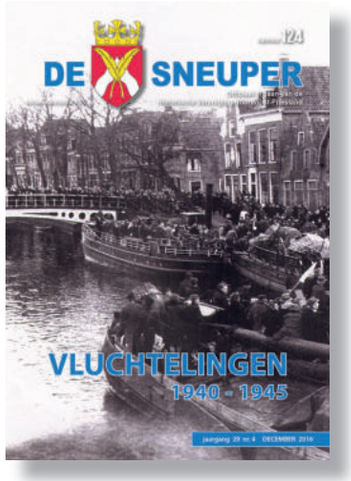

VERSCHIJNT DECEMBER

WILT U UW ARTIKEL OOK IN DE SNEUPER PUBLICEREN?

Neem contact op via [redacted] of stuur uw artikel naar Postbus 369 9100 AJ Dokkum t.a.v. de redactie van de Sneuper.

FOTO ZWART-WIT: HILDA BOUTA / COLLECTIE GERRIT DE JONG

ZWART - WIT

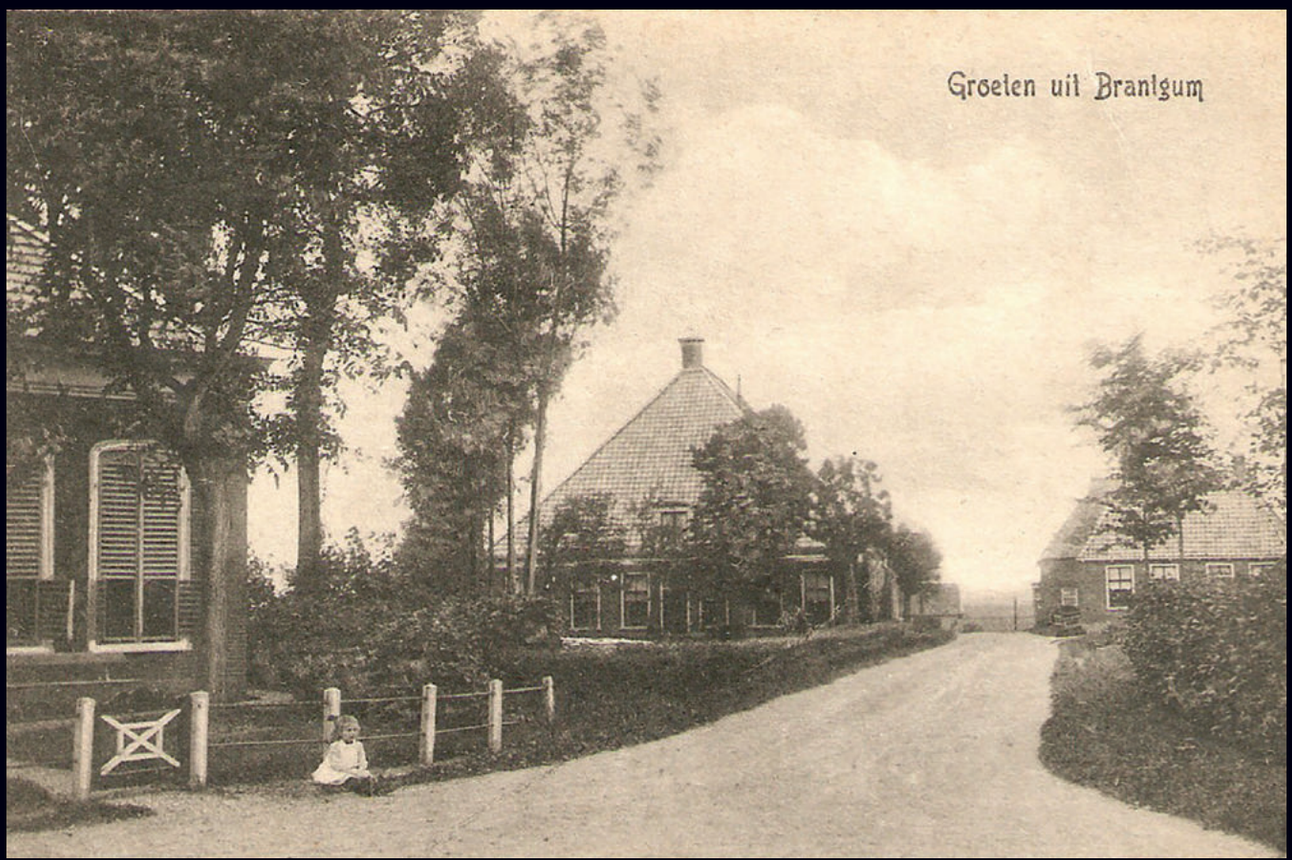

Brantgum rond 1908